

Kritéria výběru a očekávání od MŠ ze strany rodičů

Bc. Kateřina Průchová

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Bc. Kateřina Průchová
Osobní číslo:	H210072
Studijní program:	B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Kritéria výběru a očekávání od MŠ ze strany rodičů

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury k problematice výběru mateřské školy.

Vymezení terminologie a teoretických východisek zaměřených na typy mateřských škol v předškolním vzdělávání a rodičovská očekávání od mateřské školy.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu prostřednictvím metody dotazníku.

Zpracování, vyhodnocení a interpretace získaných dat.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Čapek, R. (2013). *Učitel a rodič spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Grada.
- Kampichler, M., Dvoráková, J., & Jarkovská, L. (2018). Choosing the Right Kindergarten: Parents' Reasoning about Their ECEC Choices in the Context of the Diversification of ECEC Programs. *Journal of Pedagogy*, 9(2), 9–32. <https://doi.org/10.2478/jped-2018-0009>
- Kotátková, S. (2014). *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet* (2., rozš. a aktualiz. vyd). Grada.
- Lažová, L. (2013). *Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů*. Portál.
- Průcha, J. (2012). *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání* (3., aktualiz. vyd). Portál.

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Roman Božik, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **8. ledna 2025**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2025**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 8. ledna 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....
podpis autora

ABSTRAKT

Cílem této teoreticko-empirické bakalářské práce je zjistit, jaká očekávání mají rodiče od mateřských škol a na základě jakých kritérií si mateřskou školu vybírají. Teoretická část je rozdělena na dvě kapitoly, kdy první kapitola je zaměřena na rodinu, její vliv na dítě či výběr a důvody nástupu dítěte do mateřské školy. Druhá kapitola je zaměřena na mateřskou školu, kde jsou popsány typy mateřských škol, kurikulární dokumenty a spolupráce školy a rodiny. V praktické části jsou interpretovány výsledky dotazníkového šetření, kterého se zúčastnili rodiče dětí navštěvujících mateřskou školu nebo rodiče teprve vybírající mateřskou školu. Z výsledků vyplývá, že pro rodiče jsou nejdůležitější kritéria vztahující se k pedagogům v mateřské škole (přístup a kvalifikace). Z výzkumného šetření dále také vyplývá, že pro rodiče je nejdůležitější především kvalita vztahu mezi pedagogy a dětmi a podpora celkového rozvoje a spokojenosti dítěte. Výsledky této bakalářské práce mohou posloužit pracovníkům mateřských škol, aby věděli, na základě čeho si dnes rodiče mateřskou školu vybírají a co od ní očekávají.

Klíčová slova: rodina, představy rodičů, partnerství školy a rodiny, spolupráce školy a rodiny, výběr mateřské školy

ABSTRACT

The aim of this theoretical-empirical bachelor's thesis is to determine what expectations parents have of nursery schools and based on what criteria they choose a nursery school. The theoretical part is divided into two chapters, with the first chapter focusing on the family, its influence on the child or the choice and reasons for the child's entry into nursery school. The second chapter focuses on the nursery school, describing the types of nursery schools, curriculum documents, and cooperation between the school and the family. The practical part interprets the results of a questionnaire survey, in which parents of children attending nursery school or parents who are just choosing a nursery school participated. The results show that for parents, the most important criteria are related to the teachers in the nursery school (approach and qualifications). The research survey also shows that for parents, the quality of the relationship between teachers and children and the support for the child's overall development and well-being are paramount. The results of this bachelor's thesis can serve the staff of nursery schools to understand the basis on which parents today choose a nursery school and what they expect from it.

Keywords: family, parents' ideas, school-family partnership, school-family cooperation, nursery school selection

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu práce panu PhDr. Romanu Božikovi, Ph.D. za spolupráci a odborné vedení při tvorbě této bakalářské práce a také bych ráda poděkovala své rodině a mým nejbližším za podporu, kterou mi poskytovali při mém studiu.

OBSAH

ÚVOD.....	13
I TEORETICKÁ ČÁST	14
1 RODINA A VÝBĚR MATEŘSKÉ ŠKOLY	15
1.1 VLIV RODINNÉHO PROSTŘEDÍ NA DÍTĚ	15
1.2 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	16
1.3 SOCIALIZACE V OBDOBÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	18
1.4 DŮVODY NÁSTUPU DÍTĚTE DO MATEŘSKÉ ŠKOLY	19
1.5 VÝBĚR MATEŘSKÉ ŠKOLY	20
2 MATEŘSKÁ ŠKOLA.....	22
2.1 TYPY MATEŘSKÝCH ŠKOL	22
2.2 SYSTÉM KURIKULÁRNÍCH DOKUMENTŮ	24
2.3 HRA V MATEŘSKÉ ŠKOLE	25
2.4 ROLE UČITELE V MATEŘSKÉ ŠKOLE	27
2.5 SPOLUPRÁCE MATEŘSKÉ ŠKOLY S RODIČI.....	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
3 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	32
3.1 VÝZKUMNÉ CÍLE	32
3.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	32
3.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	33
3.4 VÝZKUMNÁ METODA	33
3.5 SBĚR A ZPRACOVÁNÍ DAT	34
4 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT.....	35
4.1 ANALÝZA ÚVODNÍ ČÁSTI.....	35
4.2 ANALÝZA VÝBĚRU MATEŘSKÉ ŠKOLY	37
4.3 ANALÝZA RODIČOVSKÝCH OČEKÁVÁNÍ	47
5 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ.....	51
5.1 DISKUZE.....	52
5.2 LIMITY VÝZKUMU	53
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	57
SEZNAM GRAFŮ	59
SEZNAM TABULEK.....	60
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	61

SEZNAM PŘÍLOH.....62

ÚVOD

Předškolní vzdělávání hraje významnou roli ve vývoji dítěte a představuje významný krok mimo rodinné prostředí. Mateřská škola, jakožto prvotní instituce, se kterou se dítě setkává v rámci vzdělávání, se tak stává důležitým partnerem rodiny v péči o dítě a jeho rozvoji. Pro rodiče je výběr vhodné mateřské školy zásadním rozhodnutím, které ovlivňuje následující rozvoj jejich dítěte.

Tato teoreticko-empirická bakalářská práce se zaměřuje právě na problematiku výběru mateřské školy pohledem rodičů. Jejím cílem je zjistit, na základě kterých kritérií se rodiče rozhodují o výběru mateřské školy a jaká konkrétní očekávání mají rodiče od mateřských škol. Znalost těchto kritérií a očekávání je pro mateřské školy cennou informací, neboť na jejich základě mohou zkvalitnit své služby a zlepšit komunikaci s rodiči.

Práce se rozdělena do dvou hlavních částí. Teoretická část se zaměřuje na rodinu v kontextu předškolního vzdělávání, její vliv na dítě a faktory ovlivňující výběr mateřské školy, včetně důvodů nástupu dítěte do mateřské školy. Následně se práce zaměřuje na samotnou mateřskou školu. Jsou zde popsány typy předškolního vzdělávání, kurikulární dokumenty a také je zde kapitola, věnující se jedné z klíčových oblastí a sice spolupráci mezi školou a rodinou.

Empirická část práce interpretuje výsledky dotazníkového šetření, které bylo realizováno mezi rodiči dětí, kteří již do mateřské školy docházejí, a také mezi rodiči, kteří se teprve nacházejí ve fázi výběru předškolního zařízení. Analýza dat poskytuje informace o konkrétních kritériích, která jsou pro rodiče při výběru mateřské školy nejdůležitější a informace týkající se rodičovských očekávání.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA A VÝBĚR MATEŘSKÉ ŠKOLY

První instituce, se kterou se dítě setkává je rodina, proto je kapitola zaměřena právě na vliv rodinného prostředí na dítě, kde popisují mimo jiné také základní funkce rodiny či výběr mateřské školy. Jelikož je právě rodina zodpovědná za vzdělávání svých dětí, v kapitolách se zaměřují také na důvody nástupu dítěte do mateřské školy či faktory, které ovlivňují výběr mateřské školy.

1.1 Vliv rodinného prostředí na dítě

Zpočátku je dítě závislé na dospělé osobě, zpravidla matce. Proto jsou to především rodiče, kdo jsou zodpovědní za výchovu a vzdělání dítěte. Čím je dítě starší, tak se vzdělávání a výchova z části přesouvá na jiné instituce a odborníky, zpravidla mateřské a další školy. V rodině vzniká sociální život dítěte a začíná se formovat jeho osobnost. Zároveň má rodina vliv na psychický vývoj dítěte a dítě se prvně setkává s normami chování, základními rolemi, dovednostmi, které jsou nezbytné pro další život a vstup do společnosti. Dítěti vyhovuje mít řád, nastavené hranice díky nimž se cítí dobře a jistě. Chvála a zákazy by měly být v rovnováze. Pokud by dítě bylo jen chváleno, nepozná frustraci a nebude se umět vcítit do druhého nebo se přemoct. Naopak, pokud bude dostávat pouze zákazy, bude se cítit omezeně (Oprailová, 2016).

Negativní vliv na dítě může mít selhávání sociálně psychologických funkcí rodiny, které formuloval Helus (2015), mezi které patří:

- Uspokojování potřeb dítěte. Jedná se o potřeby základní a primární. Tyto potřeby jsou buď bio psychické, mezi které řadíme potřebu jídla, pití, spánku apod., nebo potřeby psychické. Mezi psychické potřeby řadíme potřebu bezpečí, lásky či podnětů.
- Uspokojování potřeb organické přináležitosti dítěte. Tím se rozumí, že dítě potřebuje k někomu patřit, k někomu se identifikovat a důvěřovat. Zpravidla to bývá otec nebo matka.
- Poskytování dítěti prostoru pro seberealizaci a projevování se.
- Uvádění dítěte do vztahu k věcem, vybavení. Rodina dítě vede k hodnotám předmětů a na základě toho se k nim dítě chovalo a používalo je.

- Rodina určuje genderové sebepojetí. Otec, matka a další blízká rodina pomáhá dítěti pochopit, co znamená být chlapcem nebo dívkou.
- Poskytování vzorů a příkladů prostřednictvím napodobování jednání či vcítování se.
- Rozvíjet u dítěte zodpovědnost, ohleduplnost, úctu, vědomí povinnosti.
- Rozvíjení vztahů napříč generacemi prostřednictvím rodičů, prarodičů, sourozenců, přáteli apod.
- Nahlížení do širšího okolí, společnosti a světa, čehož se dítě nebojí, protože má jistotu rodiny a tím pocit bezpečí.
- Povzbuzovat dítě, naslouchat mu, poradit, pomoci, protože k dospělému člověku dítě vzhlíží a vnímá rodinu jako útočiště, kde lze překonávat různé bezradnosti.

Na základě výzkumů bylo prokázáno, že právě rodinné prostředí má vliv na výchovu a vzdělávání dítěte. Byly zjištěny rozdíly, které vznikají na základě rozdílného rodinného prostředí. Rozdíly, které na to mají vliv jsou:

- úroveň vzdělání, které rodiče dosáhli,
- jejich socioekonomické postavení,
- počet dětí, které se vyskytují v rodinném prostředí a
- postoj rodičů, který zaujímají vzhledem ke vzdělávání svých dětí. (Průcha & Veteška, 2014)

1.2 Dítě předškolního věku

V období předškolního věku se děti postupně osamostatňují od rodiny a začínají se více stýkat s vrstevníky. Toto období je důležité pro jejich vývoj, protože se učí novým dovednostem a poznávají svět kolem sebe. Předškolní věk končí nástupem do školy, kdy se děti musí začít učit formálnějším způsobem. Období předškolního věku trvá zhruba od čtvrtého do šestého roku života dítěte a na toto období se v následujícím textu zaměřuji. (Matějček, 2004)

Vágnerová a Lisá (2021) definují předškolní věk jako období, kdy se u dětí rozvíjí intuitivní myšlení. V této fázi kognitivního vývoje ještě není jejich myšlení logické a může

být nepřesné. Děti v předškolním věku často vybírají informace selektivně a zpracovávají je svým vlastním specifickým způsobem.

Mukšnáblová (2024) ve své publikaci zmiňuje níže popsané kognitivní procesy.

Pozornost: Děti v předškolním věku se dokážou soustředit jen krátce a spíše na to, co je zaujme nebo co jim připadá nebezpečné.

Paměť: Dětská paměť v tomto věku funguje tak, že si pamatují hlavně to, co samy prožily. Učí se nevědomě a lépe si pamatují obrázky a konkrétní věci.

Myšlení: Myšlení se stává konkrétnější a názornější. Děti se učí chápat symboly a vytvářet si konkrétní představy o světě kolem sebe.

Egocentrismus: Pro děti v předškolním věku je typický egocentrismus, tedy neschopnost vcítit se do pocitů druhých. Postupně se ale učí empatii a porozumění pro druhé lidi. Kolem čtvrtého roku začínají chápat, že i druzí lidé mají své vlastní myšlenky a pocity.

Fantazie a animismus: Dětská fantazie je velmi bohatá. Děti často oživují neživé předměty a věří v magické myšlení. Tímto způsobem si vysvětlují jevy, kterým nerozumí.

Co se týče emočního vývoje, je dítě předškolního věku oproti batoleti emočně stabilnější a vyrovnanější. Děti se v tomto věku učí lépe regulovat své emoce a zvládat svou nespokojenost. I když se jejich emoční reakce mohou během jejich vývoje měnit, celková kvalita jejich emočního prožívání je relativně stálá. Změny, které nastávají v prožívání emocí popsala Vágnerová a Lisá (2021). Tyto změny shrnuly do několika bodů.

- Vztek a zlost: V předškolním věku už děti nemívají tak časté zlostné reakce. Je to z důvodu, že lépe chápou, co jejich nepříjemné pocity způsobilo. I tak se tyto reakce mohou objevit, a to zejména, pokud se nakupí například mnoho zákazů nebo příkazů. To zapříčiní, že se dítě cítí frustrované a nedokáže své emoce ovládnout.
- Strach: V předškolním věku je strach často spojen s rozvojem imaginativních schopností dítěte. Úroveň úzkosti a bázlivosti je individuální a závisí na temperamentu jedince. U dětí s predispozicí k úzkostným poruchám nebo u dětí, které zažily traumatické události, může být strach výrazně intenzivnější.

- Humor: Děti v předškolním věku vykazují rozvinutý smysl pro humor, který je v souladu s jejich kognitivním vývojem. Typické jsou jednoduché vtipy, založené na hříčkách se slovy.
- Budoucnost: S celkovým rozvojem začínají děti v předškolním věku chápat koncept budoucnosti. Tato schopnost jim umožňuje nejen prožívat radost a očekávání z nadcházejících událostí, ale také se mohou objevit obavy a strach z událostí, které mají nastat.

Mukšnáblova (2024) ve své knize mimo výše zmíněné body uvádí například také, že:

- záporné emoce se dají ovlivnit,
- objevuje se svědomí, které je v počátcích slabé a je ovlivněno výchovou a vzory chování,
- začíná se rozvíjet schopnost prožívat vinu a výčitky,
- je důležité, aby byla rovnováha vnitřního hlasu mezi brzděním a chválením dítěte a že
- kvalitní a stabilní emoční vazba k rodičům v předškolním věku je významným faktorem ovlivňující schopnost dítěte vytvářet a udržovat vztahy s dalšími dospělými osobami.

1.3 Socializace v období předškolního věku

Předškolní věk je obdobím, kdy se dítě socializuje nejen v rodině, ale také mimo ni. Jedná se o fázi přesahu mezi rodinou a dalšími sociálními skupinami. Dítě se připravuje na život nejen v rodině, ale také ve společnosti. Důležité je uvědomování si rodinné identity, která dává dítěti jistotu a pomáhá zvládat tuto novou roli. Základní skupina, která dítěti poskytuje jistotu a bezpečí je rodina. Zdrojem nových zkušeností a učení může vycházet od vrstevníků a první instituce, se kterou se dítě seznamuje a setkává je mateřská škola. Společně tyto tři skupiny tvoří triádu oblastí, kterých je dítě součástí. (Vágnerová & Lisá 2021)

Mezi vývojové aspekty, ze kterých se skládá proces socializace řadíme vývoj sociální reaktivity, kdy se u dítěte rozvíjí schopnost diferenciovat emoce a adekvátně na ně reagovat, čímž formuje emoční vztahy k lidem v blízkém i širším sociálním okolí. Dalším aspektem je vývoj sociální kontroly. V předškolním věku dochází k utváření norem, které si dítě vytváří na základě zákazů a příkazů, které mu udělují dospělí. Posledním aspektem je

osvojování sociálních rolí. Dítě se učí identifikovat a přijímat různé sociální role, které jsou spojené s určitým očekáváním. (Langmeier & Krejčířová, 2006)

Mezi sociálními rolemi, které jsou důležité pro další osobnostní rozvoj dítěte důležité zmiňuje Vágnerová a Lisá (2021) roli vrstevníka, jinak řečenou horizontální roli, která je utvářena v interakci s dětmi mimo primární rodinné prostředí, například v mateřské škole a roli kamaráda neboli také specifická role, která se rozvíjí v bližších vztazích s jinými dětmi a roli žáka mateřské školy, role institucionální, přidělena dítěti v prostředí mateřské školy.

Jedním z nejdůležitějších úkolů dítěte předškolního věku patří právě socializace, která patří mezi podmínky při přechodu dítěte z mateřské školy do základní školy (Mukšnáblová 2024).

1.4 Důvody nástupu dítěte do mateřské školy

Jeřábková (1993) popisuje dva hlavní důvody, na jejichž základě rodiče rozhodují o nástupu dítěte do mateřské školy.

- V prvním případě se jedná o ekonomické důvody. Tím se rozumí, že rodič, přebývající s dítětem doma na rodičovské dovolené je nucen nastoupit do práce. V takovém případě není mateřská škola vybírána za účelem výchovy a vzdělávání, ale převažuje funkce opatrovatelská. Šmelová (2005) ve svém průzkumu zmiňuje, že 23 % rodičů uvádí, že důvodem docházky dítěte do mateřské školy je právě důvod ekonomický.
- Druhý důvod, který popisuje Jeřábková (1993) je důvod pedagogický. V takovém případě rodiče vybírají mateřskou školu, protože v ní vidí výchovně vzdělávací funkci. V takovém případě se rodiče více zabývají volbou mateřské školy. Šmelová (2005) tento důvod také zmiňuje, ale není to jeden z hlavních důvodů nástupu dítěte do mateřské školy.

Důvod, který uvádí Šmelová (2005) na základě průzkumu jako stěžejní (72 % rodičů) je potřeba dětského kolektivu. Dalšími důvody jsou také seznámení s budoucími spolužáky, příprava na základní školu či poznávání nových věcí.

Na základě porovnání důvodů Jeřábkové (1993) a Šmelové (2005) si lze všimnout, že ač některé důvody zůstávají stejné, jejich priorita se změnila. V roce 2005 se rodiče zaměřovali více na potřebu dítěte a kolektivu (73 %) než ekonomické důvody (23 %).

Důvod nástupu dítěte se zdravotním znevýhodněním do mateřské školy může být pro rodiče také ten, že vnímají mateřskou školu jako pomocníka při výchově a že jim mateřská škola poskytne odbornou péči. Tito rodiče zároveň oceňují, že jejich dítě má tu možnost být zařazeno do běžné mateřské školy (Šmelová, 2005).

1.5 Výběr mateřské školy

Výběr mateřské školy je tak pro rodiče důležitým krokem, protože mají možnost zvolit školu, která nejlépe vyhovuje jejich potřebám a představám o výchově a vzdělávání dětí. Díky otevřenosti a dostupnosti informací mohou rodiče učinit rozhodnutí, které přispěje k pozitivnímu rozvoji jejich dítěte. Rozhodnutí umístit dítě do mateřské školy by mělo být promyšleno s dostatečným předstihem. Nabídka institucí poskytující předškolní vzdělávání je v dnešní době velmi rozmanitá. Samotné rozhodnutí tak není jednoduché. Je potřeba vzít v potaz další okolnosti, které popisuje Kořátková (2014). Mezi tyto faktory řadí v první řadě to, jak se bude dítě do mateřské školy dopravovat. Vzdálenost, do jaké jsou rodiče ochotni dovážet své dítě hraje také velkou roli. Je třeba brát v potaz nejen časovou, ale také finanční náročnost.

Dalším faktorem, ovlivňující rodiče při výběru mateřské školy je to, jak mateřská škola pracuje – rozdělení tříd či zda se jedná o smíšené třídy. Rodiče by také měly brát v potaz to, že když je dítě mladšího věku, myslet na jeho adaptaci v novém prostředí (to odpadá, nastupuje-li dítě do mateřské školy v posledním roce pře nástupem na základní školu). (Kořátková, 2014)

Šmelová (2005) v průzkumu zjistila a následně popsala další faktory, které ovlivňují rodiče při výběru mateřské školy. Popisuje, že pro rodiče při výběru mateřské školy hraje velký význam přístup k dětem nebo složení a kvalita pedagogického sboru. Také rodiče kladou důraz na doporučení a reference.

Dalším kritériem pro výběr mateřské školy je finanční dostupnost. Rodiče si mohou vybrat, zda chtějí mateřskou školu veřejnou, soukromou či církevní. Pokud je mateřská škola zřizována státem, krajem či obcemi, má nárok na financování. V církevních a soukromých mateřských školách, ač je výhoda větší flexibility, umožňují přijetí mladších dětí nebo často tyto školy nabízejí nejrůznější benefity, tak nevýhodou je poměrně vyšší školné. V takovém případě hraje roli rozhodnutí rodičů na základě kritéria ceny, kterou jsou schopni a ochotni platit za mateřskou školu. (Průcha et al., 2016)

Z hlediska rodičů je dalším významným kritériem vzdělání pedagoga, které má dle jejich názoru vysoký vliv na kvalitu práce. V tomto případě se jedná o 87 % rodičů, kteří si to myslí. Rodiče vnímají propojenost vzdělanosti, ale také lásky pedagoga k dítěti. Jsou si vědomi, že jedno bez druhého nejde, a proto i toto je z jejich hlediska důležité kritérium, které jim napomáhá při výběru mateřské školy. (Šmelová, 2005)

Předtím, než dítě nastoupí do předškolního vzdělávání by se mělo jít podívat do třídy mateřské školy, kterou rodiče vybraly. Při návštěvě by se rodiče měli zajímat o to, jak mateřská škola funguje a pracuje. Tento krok by měli udělat opět s dostatečným předstihem, ideálně ještě předtím, než dítě zapíší. V dnešní době existují i mateřské školy, které pro lepší adaptaci otevírají mateřskou školu pro nově nastupující děti přibližně na hodinu až dvě jednou za měsíc, případně jednou za čtrnáct dní z důvodu, aby si mohly pohrát v prostředí mateřské školy spolu s rodiči a tím se přirozeně a postupně adaptovat. (Koťátková, 2014)

2 MATEŘSKÁ ŠKOLA

Nabídka mateřských škol je široká. Každá mateřská škola, kterou si rodiče vybírají, je jiná, má jinak zpracované dokumenty nebo se také může jednat například o některé alternativní mateřské školy. Proto obsahem druhé kapitoly je předškolní pedagogika, kde popisují typy mateřských škol, systém kurikulárních dokumentů, kde zmiňují rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, ze kterého plynou povinnosti vztahující se ke školnímu vzdělávacímu program, jaké role a kompetence má mít učitel působící v mateřské škole, jak se utváří třídní klima a kdo se na jeho tvorbě podílí, a nakonec popisují vzájemnou spolupráci mateřské školy s rodiči.

2.1 Typy mateřských škol

V současné době je nabídka mateřských škol velmi různorodá. Jako první se rodiče mohou setkat s veřejnými mateřskými školami, které zřizuje stát, kraje, obce. Takové školy mají svůj školní vzdělávací program obsahující také obsahovou náplň, který zpracovávají na základě požadavků rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Tyto mateřské školy se řídí zákonem č. 561/2004 Sb., který stanovuje mimo jiné cíle a organizaci předškolního vzdělávání. (Koťátková, 2014)

Další typem, který Koťátková (2014) uvádí, jsou soukromé mateřské školy. Tyto mateřské školy mohou být zařazeny do rejstříku škol a tím se pro ně stává závazný také rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. I soukromé mateřské školy by měly plnit cíle pro předškolní vzdělávání směřující k rozvoji dítěte.

Církevní mateřské školy jsou takové, které spravuje a zřizuje místní církev. Stejně jako předchozí typy mají vypracovaný svůj školní vzdělávací program, který je přístupný pro rodiče a jehož cílem je opět rozvoj dítěte. Dalším cílem, který je specifický pro tento typ mateřských škol je víra a náboženská výchova. (Koťátková, 2014)

A v neposlední řadě jsou to alternativní mateřské školy. Za standardní mateřské školy považujeme ty, které se řídí obecně platnými pravidly, normami, standardy (Průcha, 2012). Mateřské školy, které se odlišují od těchto standardních mateřských škol svým vlastním pedagogickým přístupem, nazýváme alternativní. Jedná se o vzdělávací instituce, které mají specifické cíle a metody, odlišují se od státem stanovených norem a mají vlastní charakteristické rysy, které je odlišují od ostatních (Průcha, 2015).

Průcha (2012) definuje tři funkce, které plní alternativní mateřské školy. Jedná se o funkce:

1. Kompenzační – alternativní mateřské školy nahrazují nedostatky objevující se ve standardním vzdělávání a snaží se tak naplnit nejrůznější potřeby, které se týkají vzdělávání.
2. Diverzifikační – tyto mateřské školy vznikají proto, aby poskytly vzdělávací možnosti, které se liší od těch, které nabízí standardní vzdělávací instituce, která projevuje určitou organizaci a jednotný obsah.
3. Inovační – nejdůležitější funkce alternativních mateřských škol. Inovační funkce znamená, že se v těchto zařízeních využívají inovace jak v organizaci, tak obsahu vzdělávání.

Mezi nejčastější klasické reformní alternativní mateřské školy se řadí:

- Waldorfské mateřské školy

Vzdělávací instituce, vycházející z antroposofické filosofie, jež klade důraz na smyslové vnímání a napodobování, které jsou hlavním prvkem výchovy (Průcha et al., 2016). Mezi základní myšlenky patří význam zkušeností jako prostředek pro získávání vědomí a povědomí (Kořátková, 2014). Hodnocení není v tomto typu školy „známkami, ale jejich výkony se oceňují charakteristikami, zahrnujícími i doporučení pro další rozvoj žáka“ (Průcha, 2012, s. 47).

- Mateřské školy Marie Montessori

Tento typ mateřské školy klade důraz na vhodné a podnětné prostředí, ve kterém využívá speciální pomůcky, které pomáhají dětem v jejich rozvoji (Průcha et al., 2016). Základní myšlenkou je právě odbourat u dětí zábranu, která jim neumožňuje se svobodně a přirozeně rozvíjet tak, že jim je poskytnuto dostatečně podnětné prostředí, aby dítě mohlo využívat a rozvíjet vnitřní zdroje a síly (Kořátková, 2014). Průcha a Veteška (2014, s. 51) a Kořátková (2014, s. 221) uvádějí stejné moto, kterým je: „pomoz mi, abych to mohl udělat sám“, což dle obou autorů vystihuje princip tohoto typu vzdělávání.

- Daltonské mateřské školy

V těchto mateřských školách se klade důraz na svobodu a zodpovědnost, kdy dítě se dítě učí svobodě, ale zároveň přijímá následky za své chování, dále je důraz kladen na samostatnost, která se u dítěte rozvíjí a podporuje, a spolupráci. Základní myšlenka proto spočívá v těchto třech principech (Kořátková, 2014). Průcha (2012, s. 55) uvádí, že „daltonské školy jsou někdy charakterizovány jako „školy s uvolněnou třídní strukturou“, což vystihuje důležitý rys této alternativní mateřské školy“, ale také uvádí, že koncepce těchto mateřských škol je často kritizována, protože při realizaci vzdělávání dochází k potížím.

2.2 Systém kurikulárních dokumentů

Nový systém dokumentů je zpracován na dvou úrovních. První úroveň je státní, mezi které řadíme národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy. Národní program vzdělávání, vymezuje vzdělávání celkově. Oproti tomu rámcové vzdělávací programy jsou pro jednotlivé stupně vzdělávání – předškolní, základní a střední. Druhá úroveň, úroveň školní, představuje programy, které si vytváří škola, tzv. školní vzdělávací programy, podle kterých se řídí dané školy. Všechny tyto dokumenty jsou veřejně přístupné i veřejnosti. (MŠMT, 2021)

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání byl vydán v roce 2021 a „vymezuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání dětí předškolního věku“ (MŠMT, 2021, s. 5).

Pravidla, plynoucí z RVP PV jsou závazná pro vzdělávání v přípravných třídách základních škol, v mateřských školách, v mateřských školách, na které jsou vymezeny ve školském zákoně a v lesních mateřských školách.

Obsah RVP PV je rozdělen do 14 kapitol. V první a druhé kapitole je vymezení RVP PV a systém a organizace předškolního vzdělávání. Dále rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání definuje společný rámec, který je závazný, ale zároveň ponechává dostatek prostoru pro vytváření vlastních školních vzdělávacích programů, pro které je RVP PV zásadním východiskem. Obsahem 3. a 4. kapitoly je vymezení cílů a úkolů předškolního vzdělávání, metody, formy a specifika předškolního vzdělávání a vzdělávací obsah, 5. kapitola obsahuje vzdělávací oblasti, v 6. kapitole je popsán vzdělávací obsah ve ŠVP, v kapitolách 7-10 jsou popsány podmínky předškolního vzdělávání, vzdělávání dětí se

speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání dětí nadaných a dětí od dvou do tří let, kapitola 11 je o autoevaluaci MŠ a hodnocení výsledků, ve 12. a 13. kapitole jsou popsány zásady pro vypracování školních vzdělávacích programů a kritéria souladu RVP PV a ŠVP a v poslední, 14. kapitole jsou popsány povinnosti učitele MŠ. (MŠMT, 2021)

Česká školní inspekce ve výroční zprávě za rok 2023/2024 uvádí v pozitivním zjištění u předškolního vzdělávání, že „plánování vzdělávacího procesu v MŠ důsledně vychází z RVP PV a ŠVP a respektuje obecná specifika dětí předškolního věku a holistické pojetí předškolního vzdělávání“ (ČŠI, 2024, s. 43).

RVP PV by měl také představit rodičům, že vzdělávání v mateřských školách má své cíle a úkoly vedoucí k celkovému rozvoji dítěte. Že vzdělávání má strukturu, výchozí dokumenty a je snaha, aby vzdělávání v mateřských školách bylo pro děti přínosné. (Koťátková, 2014)

Školní vzdělávací program, který zpracovávají školy konkrétně na tu svou, dává rodičům informace, které mohou vést hlavní roli při rozhodování. Rodiče se v něm dozví nejen identifikační údaje nebo obecnou charakteristiku dané školy, ale také podmínky nebo organizaci vzdělávání, charakteristiku vzdělávání nebo vzdělávací obsah (MŠMT, 2021). Další informace, které rodiče mohou z tohoto dokumentu vyčíst jsou také filosofie jednotlivých mateřských škol a cíle, které si konkrétní mateřská škola vytyčuje při výchovně vzdělávacím procesu (Koťátková, 2014).

2.3 Hra v mateřské škole

Mnohdy si rodiče myslí, že v mateřské škole se jedná o hlídání nebo hraní si s dětmi. Hra je ale klíčovou aktivitou, díky které se dítě seberealizuje, a ačkoliv vychází z vnitřních potřeb dítěte a reflektuje aktuální situaci, je individuálně formovaná a její podoba se s časem a společností proměňuje (Koťátková, 2005). Hra má také velký význam při rozvoji dítěte, zejména v oblasti poznávacích funkcí a vnímání (Mukšnáblova, 2024). Další proces, ve které má hra svou významnou roli je socializační proces (Langmeier & Krejčířová, 2006). Oblast, kterou u dítěte hra rozvíjí je bezpochyby také oblast pohybová a v neposlední řadě oblasti myšlení a inteligence, což vyslovil Piaget na základě výzkumu, který spočíval právě v dlouhodobém sledování hry u dětí (Koťátková, 2005).

Kognitivní rozvoj – pomocí hry se u dítěte rozvíjí složitější myšlení. Bloom vyslovil teorii kognitivních cílů, k jejichž naplňování dochází právě prostřednictvím hry. Zároveň se

dítě pomocí hry snaží aplikovat poznatky a zkušenosti, které získalo dříve a analyzuje vhodné a nevhodné postupy. Sociální rozvoj – dítě se během hry učí pracovat ve skupině. Ovlivňuje se jeho sociální chování, kdy vnímá a přijímá přítomnost někoho dalšího a zároveň očekává, že i ono bude vnímáno a přijato. V rámci sociálního rozvoje dochází k utváření sebepojetí v oblastech kognitivních, do které spadá poznání sebe samého, emotivních, kdy se dítě realizuje v prožívání a konativních. Pohybový rozvoj – samy děti se podílejí na svém pohybovém rozvoji, proto by měl být dětem poskytnut dostatečný prostor a možnosti k tomu, aby se mohly prostřednictvím hry právě sami podílet na svém vlastním rozvoji. Dítě samo má své limity, ve spontánní hře se nepřetěžuje a pokud dosáhne svého maxima, přestane mít o hru zájem a přestává. (Koťátková, 2005)

Klasifikace her nikdy nemůže postihnout komplexní význam a mnohotvárnost herní činnosti pro dítě. Na otázku, proč si děti vlastně hrají se snaží zodpovědět různé teorie her. Langmeier a Krejčířová (2006) uvádějí dva teoretické pohledy. První – hra, ač je nerozumná, je opodstatněná tím, že podporuje rozumný a účelný život. Umožňuje například osvojování dovedností, které jsou důležité pro život, pomocí ní dochází k regeneraci sil či překonávání sociálních očekávání. Druhý pohled – hra má smysl sama o sobě. Antropologové poukazují, že hra je jednou ze základních lidských potřeb, a tudíž nepotřebuje odůvodnění. Huizinga (2000) se ve své knize zabývá tématem původu kultury ve hře. Ve hře viděl klíč k pochopení toho, co nás činí lidmi a že hra je základem a činitelem kultury.

Každá hra je především svobodným jednáním. Pokud je hra rozkazem, v tu chvíli přestává být hrou. Hru je možno kdykoliv přerušit nebo ji ukončit, má svou tendenci, svůj průběh, smysl sama v sobě, je časově a prostorově ohraničená a uvnitř tohoto hracího prostoru platí specifický a bezpodmínečný řád. Zároveň má každá hra svá pravidla. To jsou formální znaky hry, které popisuje Huizinga (2000). Koťátková (2005) mezi základní znaky hry řadí spontánnost, zaujetí hrou, radost, uspokojení, tvořivost, fantazii, opakování a přijetí role.

Hra v mateřské škole má významnou a stěžejní roli. Ač jsou tyto informace zdůrazňovány, i tak se stále najdou mateřské školy, kde učitelky plánují veškerý čas dětí a neposkytují prostor pro spontánní hru. V takových případech dochází k tomu, že děti chodí za učitelkou a ptají se, co mají dělat nebo s čím si mají hrát, jelikož touto organizací času děti ztrácí přirozenou iniciativnost a neumí si sami hru vymyslet a zorganizovat. Organizace denního režimu v mateřské škole by měla poskytnout rovnováhu mezi časem řízených činností a časem, který je dětem poskytován pro rozvoj spontánní hry. Pro efektivní

pedagogickou práci je klíčové vědomě rozlišovat a vyvažovat volné a řízené hry. Učitelka by měla přizpůsobovat svou roli charakteru hry – být pozorovatelem či facilitátorem ve volných hrách a iniciátorem, organizátorem či spoluhráčem v hrách řízených. U řízených her je navíc nezbytné jasně definovat pedagogický cíl, k jehož dosažení má hra směřovat (Koťátková, 2005).

2.4 Role učitele v mateřské škole

Od učitelů v mateřských školách se v České republice očekává, že budou splňovat určitý profesní standard. Tento standard je definován klíčovými kompetencemi učitele, mezi které patří cíle:

- **Poznávat:** Učitel by měl poslouchat, nechat děti sdělovat své názory, naslouchat dětem, nechat je hledat odpovědi, bádát, experimentovat, a ne jim hned odpovídat na otázky.
- **Jednat:** Důležitý úkol učitele v mateřské škole je nechat děti přicházet samotné na odpovědi. Nechat děti zkoušet a řešit samotné. Nechat děti prakticky dojít k závěru samotné.
- **Žít společně:** Učitel by měl vést děti k toleranci, pokud je někdo jiný, ke vzájemnému respektu a úctě. Děti nemívají předsudky a učitel by měl podporovat různorodost ve skupině.
- **Být:** Jeden z nejtěžších cílů – odpovědnost, sebeúcta, sebevědomí. Učitel by měl podporovat děti v tom, aby se z nich staly lidé s vlastním názorem a s odpovědností za to, jak se chovají. (Syslová, 2013)

Syslová (2013) ve své knize popisuje následující kompetence, které by měl mít každý pedagogický pracovník, pracující v mateřské škole. Jedná se o kompetence:

- **předmětové – oborové znalosti,** schopnost přenést poznatky do činností, vyhledávání informací,
- **didaktické a psychodidaktické –** ovládání výchovných strategií, schopnost přizpůsobit se potřebám a požadavkům jak dětí, tak školy, schopnost vytvořit ŠVP, TVP, projekty, dovede hodnotit psychologické aspekty,

- pedagogické – rozumět výchově teoreticky i prakticky, znát psychologické a sociální potřeby dětí, orientovat se ve vzdělávacích systémech a trendech, umět podpořit individuální rozvoj dětí, znát jejich práva a respektovat je,
- diagnostické a intervenční – umět diagnostikovat, rozpoznat specifické potřeby a nadání, umět pracovat s dětmi s různými potřebami, rozpoznat sociálně patologické jevy a umět řešit výchovné situace,
- sociální, psychosociální, komunikační – tvorba dobrého klimatu ve třídě, umět řešit náročné sociální situace, umět komunikovat s rodiči a dětmi a orientovat se v problematice rodinné výchovy,
- manažerské a normativní – znalost o zákonech, normách, orientovat se ve vzdělávací politice, umět provádět administrativní úkony spojené s dětmi, schopnost organizovat aktivity, pracovat v týmu,
- profesně a osobnostně kultivující – všeobecné znalosti a rozhled, umění vystupovat, dokáže si obhájit své postupy, schopnost sebereflexe a dokáže se přizpůsobit změnám podmínek vzdělávání.

Další rozvoj a sebevzdělávání je také nedílnou součástí učitelské profese. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání v kapitole 7.6 popisuje, kdy jsou vyhovující podmínky personální a pedagogické. V této kapitole se mimo jiné zdůrazňuje, že „pedagogičtí pracovníci se sebevzdělávají, ke svému dalšímu vzdělávání přistupují aktivně“ (MŠMT, 2021, s. 34).

Jak bylo zmíněno výše, mezi sociální, psychosociální a komunikační kompetence učitele patří mimo jiné tvorba dobrého třídního klimatu (Syslová, 2013). Pokud se v meteorologii bavíme o klimatu, vždy se jedná o dlouhodobý stav. Takto lze popsat i klima třídy, které je stabilní, dlouhodobé, a právě délkou trvání se liší od atmosféry ve třídě, která a je oproti tomu krátkodobá a proměnlivá. Čapek (2010, s. 13) ve své publikaci popsal definice třídního klimatu různých autorů, kdy na jejich základě zformuloval závěr, že „třídní klima je souhrn subjektivních hodnocení a sebehodnocení vnímání, prožitků, emocí a vzájemného působení všech účastníků, které v nich jako ve spolutvůrcích a konzumentech vyvolávají edukační i jiné činnosti v daném prostředí“. Grecmanová (2008, s. 48) uvádí, že „klima třídy se vytváří jak ve výuce, tak o přestávkách, na výletech a při dalších akcích třídy. Také v klimatu třídy se konfrontuje objektivní realita se subjektivním vnímáním a prožíváním žáků“.

Velmi důležitá je také samotná osobnost učitele, jeho ochota komunikovat nebo se zajímat o děti, pomáhat jim, mít je rád a v neposlední řadě také schopnost citově se angažovat (Kořátková, 2014). Mezi aspekty, které se podílejí na tvorbě klimatu třídy a na které by se měl učitel, jako spoluvůrce klimatu třídy především zaměřit řadí Čapek (2010) vyučovací metody, komunikaci, hodnocení a kázeňské vedení třídy, prostředí třídy, složení třídy, participaci a vzájemné vztahy ve třídě. Dalším aktérem, který se podílí na tvorbě třídního klimatu je žák. Děti předškolního věku tvoří seskupení a v tomto období nevytvářejí stálou skupinu. V chování je často vidět, že hromadně reagují – pokud jedno dítě začne plakat, další se přidají. Posledním spoluvůrcem klimatu třídy, kterého Čapek (2010) zmiňuje je rodič, který může klima třídy ovlivňovat také negativně tím, že dítě přetěžuje, že se nevhodně vyjadřuje o mateřské škole nebo učitelích nebo přenáší na něj své obavy a strachy. Třídní klima se také může dostat i prostřednictvím dítěte do klimatu rodiny tak, že „dítě chválené a uznávané učitelkou je s klidem přijímané a oceňované rodičem“ (Kořátková, 2014, s. 147).

2.5 Spolupráce mateřské školy s rodiči

Ve vztahu rodiče a mateřská škola je nejdůležitější dítě, jeho blaho a všestranný rozvoj. A právě dítě spojuje rodiče a mateřskou školu, a proto jelikož se obě strany snaží o to samé, měly by táhnout za jeden provaz (Lindner, 2013). Avšak takový přístup se do pedagogiky dostal až později. Průcha (2015) zmiňuje, že dříve byly role rodičů a pedagogů odlišné. Zatímco role vzdělávacích institucí byla vzdělávat a rozvíjet kognitivní složky dítěte, role rodičů byla vychovávat a vzájemně si do těchto rolí nezasahovali.

MŠMT (2021, s. 34) popisuje v kapitole o spoluúčasti rodičů, že „rodiče mají možnost podílet se na dění v mateřské škole, účastnit se různých programů, podle svého zájmu zde vstupovat do her svých dětí“. Čapek (2013) popisuje ve své knize výzkum, ze kterého vyplynulo, že 55 % rodičů nespolupracuje, protože nejsou podmínky ze strany školy pro spolupráci, 13 % rodičů uvedlo, že se učitelé nechovají vstřícně a 22 % rodičů odpovědělo, že nemá čas. Kořátková (2014) zase uvádí pohled učitelek, které se shodují na tom, že rodiče se o aktivity podporující spolupráci moc nezajímají.

Mezi formy spolupráce patří třídní schůzky, individuální konzultace, dny otevřených dveří, koncerty a vystoupení pro rodiče, dílny, besídky. Rodiče se také mohou zúčastnit výletu, vést kroužek nebo volnočasovou aktivitu, mohou navštívit vyučování, být ve školní radě nebo organizaci na podporu školy. Mezi netradiční formy spolupráce, které lze realizovat v mateřské škole patří: rodičovský koutek, příprava pokrmů ve třídě s dětmi,

společná četba, nástěnná malba, pomoc ze strany rodičů nebo například společné hraní her (Čapek, 2013).

Spolupráce rodiny a mateřské školy by měla být samozřejmá, protože to nejdůležitější je dítě. Rabušicová et al. (2004) ve své publikaci popisují čtyři role, do kterých se řadí rodiče ve vztahu k mateřské škole. V těchto rolích vystupují rodiče jako:

- Klienti nebo také zákazníci

Podobně jako jinde si zákazníci vybírají zboží nebo služby, tak si také rodiče mohou vybrat mateřskou školu dle svých preferencí. Problém nastává v tom, že rodiče vybranou mateřskou školu a účastníky vzdělávacího procesu považují za natolik profesionální, že tato role postrádá spolupráci, partnerský vztah a rodiče většinou do procesu vzdělávání nezasahují.

- Partneři

Ač tato spolupráce zní tak, že je ku prospěchu jak rodičům, tak mateřské škole, Rabušicová et al. (2004, s. 35) uvádí, že „partnerský vztah učitelů s rodiči je spíše ideálem než skutečností, že se jedná spíše o proces vytváření takového vztahu než o dosažený vztah“. Učitelé se snaží naslouchat rodičům a přijímat jejich názory a sdělení. V tomto vztahu rodičů a mateřské školy by mělo jít spíše o budování partnerství.

- Občané

Nejrozšířenější role rodičů ve vztahu k mateřské škole. Rodiče uplatňují svá práva a dochází k budování a prohlubování partnerství.

- Problém

Rodiče v této roli mohou být nezávislí – minimální kontakt s mateřskou školou, individualita a její rozvoj anebo takoví, kteří neplní své rodičovské povinnosti, neprojevují zájem o dítě, neuznávají mateřskou školu a neschvalují ji. Mezi takové rodiče mohou patřit například alkoholici, nemocní rodiče, workoholici aj. Poslední skupina rodičů, která spadá do této rodičovské role jsou přehnaně snaživí rodiče.

II PRAKTICKÁ ČÁST

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktickou částí této bakalářské práce je výzkumné šetření, prostřednictvím kterého bylo zjišťováno, do jaké míry jsou pro rodiče důležitá vybraná kritéria a co konkrétně od mateřské školy očekávají. Jedná se o kvantitativní výzkum, který byl proveden prostřednictvím dotazníkového šetření. Na začátku jsou představeny hlavní a dílčí výzkumné cíle. Dále je popsána zvolená výzkumná metoda, a nakonec jsou interpretována získaná data.

3.1 Výzkumné cíle

Hlavní výzkumné cíle jsou stanoveny dva:

- zjistit, jakou míru důležitosti přisuzují rodiče vybraným kritériím a
- zjistit, co konkrétně rodiče od mateřské školy očekávají.

Dílčí výzkumné cíle jsou zvoleny:

- zjistit, jaké konkrétní vlastnosti mateřské školy rodiče hledali/hledají a
- zjistit, co rodiče chtějí, aby jejich dítě v mateřské škole získalo nebo se naučilo.

3.2 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky vycházejí z výše zmíněných hlavních a dílčích výzkumných cílů.

- První hlavní výzkumnou otázkou je: Do jaké míry jsou pro rodiče důležité faktory doporučení, vzdálenost, cena, přístup pedagogů, kvalifikace učitelů, vzdělávací nabídka a filozofie mateřské školy?
- Druhou hlavní výzkumnou otázkou je: Jaká jsou jejich očekávání od mateřské školy?

Dílčí výzkumné otázky jsou:

- Jaké konkrétní vlastnosti mateřské školy hledali?
- Co by chtěli, aby se jejich dítě v mateřské škole naučilo nebo získalo?

3.3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor tvoří rodiče, jejichž dítě navštěvuje mateřskou školu, anebo rodiče, kteří teprve mateřskou školu pro své dítě vybírají. Respondenti jsou z celé České republiky, čehož bylo dosaženo tak, že výzkumná metoda byla vytvořena v online prostředí prostřednictvím platformy Survio. Výběr respondentů byl náhodný, kdy dotazník byl rodičům sdílen na konkrétní sociální síti – Facebook. Záměrně byl zvolen tento způsob z důvodu, že na sociálních sítích je aktivní velká část rodičů. Dotazník byl rozeslán do skupin sdružující právě rodiče dětí předškolního věku.

V rámci předvýzkumu byl dotazník rozeslán 8 rodičům, aby se ověřila funkčnost a srozumitelnost vytvořeného dotazníku. Na základě tohoto předvýzkumu bylo zjištěno, že není potřeba dotazník upravovat, proto i tito respondenti jsou zahrnuti do celkového počtu, který činí 104 respondentů.

3.4 Výzkumná metoda

Pro realizaci výzkumného šetření, které je kvantitativního typu, jsem zvolila metodu dotazník. Průcha (2015) ve své publikaci uvádí dotazník jako nejčastější metodu pro realizace pedagogického výzkumu. Prostřednictvím dotazníku se zjišťují právě názory a postoje rodičů ke vzdělávání.

Tato metoda byla zvolena také z důvodu možnosti širší distribuce a většího záběru při sběru dat. Při konstrukci dotazníku bylo postupováno dle Průchy (2015), který popisuje požadavky, které by se měly respektovat při tvorbě dotazníku.

Otázky, vyskytující se v dotazníku jsou uzavřené, kdy respondenti vybírali z možností, otevřené, kde dopisovali vlastní vyjádření a škálové, kdy respondenti hodnotili na zadané stupnici. Celkový počet otázek je 18, z toho 1 otázka je škálová, 12 uzavřených a 5 otevřených otázek. Celkový čas vyplnění dotazníku byl ve většině případů do 10 minut.

Dotazník byl rozdělen na 3 části, kdy první část dotazníku je úvodní, kde je respondentům představen účel dotazníku a jeho tvůrce. Dále v úvodní části jsou otázky směřující na respondenta. Jedná se o otázky na věk respondenta a to, zda dítě navštěvuje mateřskou školu či zda jsou ve fázi výběru mateřské školy. Další část dotazníku je zaměřena na výběr mateřské školy a poslední část dotazníku je zaměřena na očekávání od mateřské školy ze strany rodičů.

3.5 Sběr a zpracování dat

Sběr dat probíhal během měsíce února a března roku 2025, kdy na začátku února proběhl předvýzkum, který potvrdil funkčnost a přehlednost dotazníku. Tito respondenti zapojeni do prvotního výzkumu byli započtení do celkového počtu respondentů. Celkový počet odpovědí je 104.

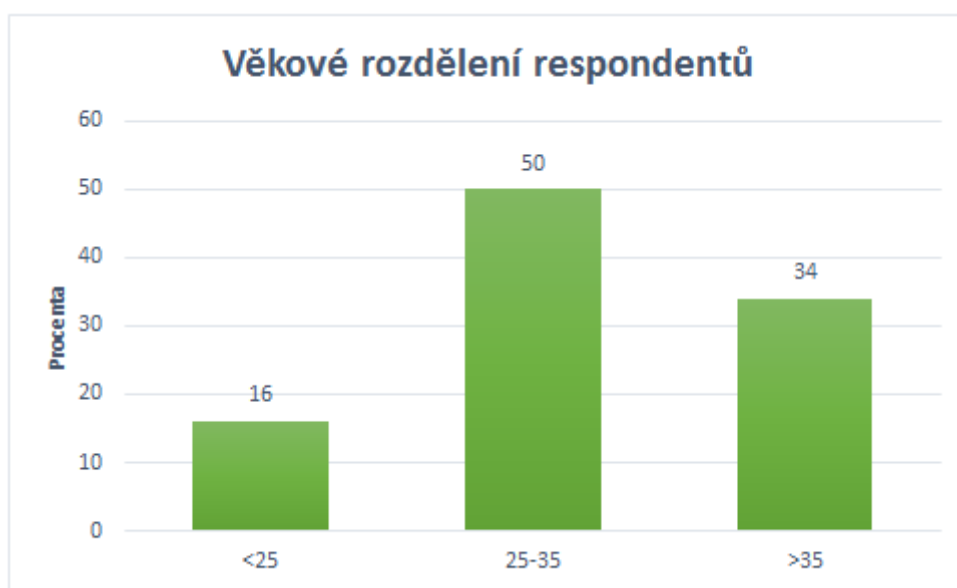
Sběr dat proběhl pomocí platformy Survio a výsledná data byla zpracována do grafů prostřednictvím programu Microsoft Excel. Vytvořené grafy jsou následně popsány. Procenta, která jsou uvedena v grafech jsou prostřednictvím programu, v němž byly grafy vytvořeny, zaokrouhlována na celá čísla.

4 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

Analýza dat je rozdělena na tři části, kdy v první části jsou analyzovány úvodní otázky. V druhé části jsou otázky směřující na výběr mateřské školy a poslední kapitola se zabývá popisnou analýzou otázek zaměřujících se na očekávání rodičů od mateřské školy.

4.1 Analýza úvodní části

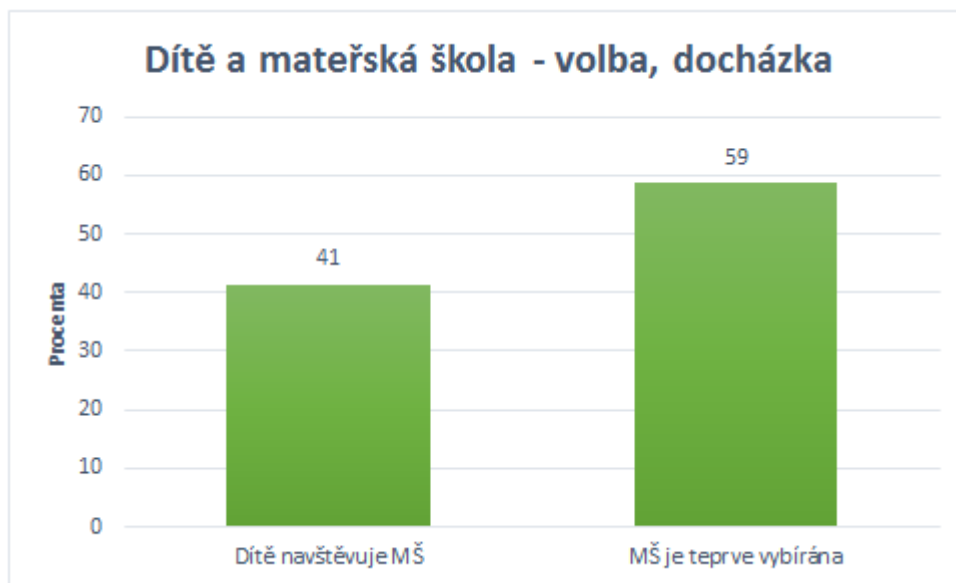
První otázka dotazníku je zaměřena na věkové rozdělení respondentů.

Graf 1 Věkové rozdělení respondentů

(zdroj: vlastní)

Z grafu 1 vyplývá, že z celkového počtu respondentů je 50 % ve věku 25-35 let, 34 % je ve věku více než 35 let a 16 % z celkového počtu dotazovaných je pod věkovou hranicí 25 let (procenta jsou v rámci přehlednosti zaokrouhlena na celá čísla).

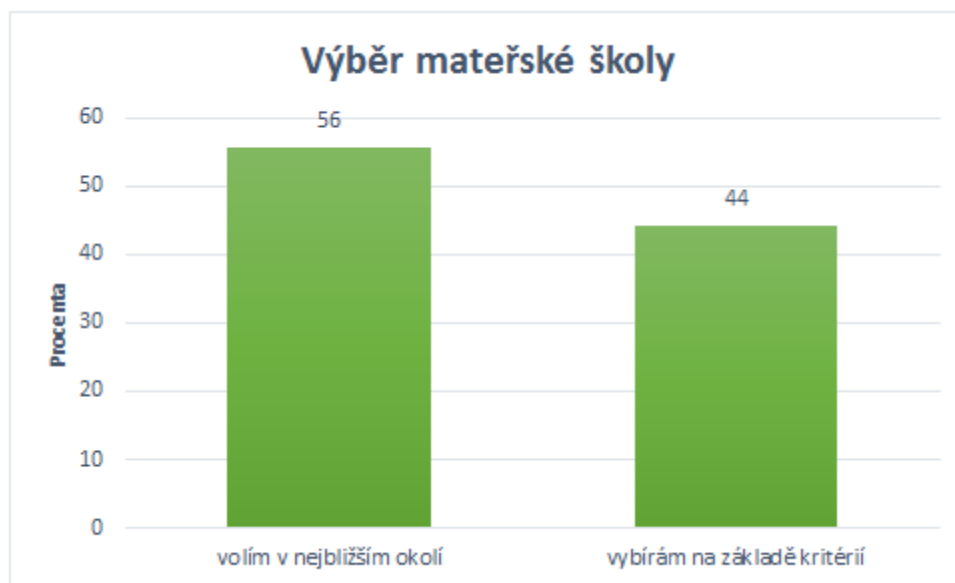

Graf 2 Dítě a mateřská škola – volba, docházka

(zdroj: vlastní)

Graf 2 zobrazuje odpovědi na otázku číslo 2 v dotazníku, která se zaměřovala na rozdělení rodičů na základě toho, zda jejich dítě navštěvuje mateřskou školu anebo zda mateřskou školu teprve vybírají. Výsledky jsou uvedeny v procentech. Z tohoto grafu lze vyčíst, že většina (59 %) respondentů je v situaci, kdy pro své dítě teprve mateřskou školu vybírají, zatímco dítě menší části respondentů (41 %) již mateřskou školu navštěvuje.

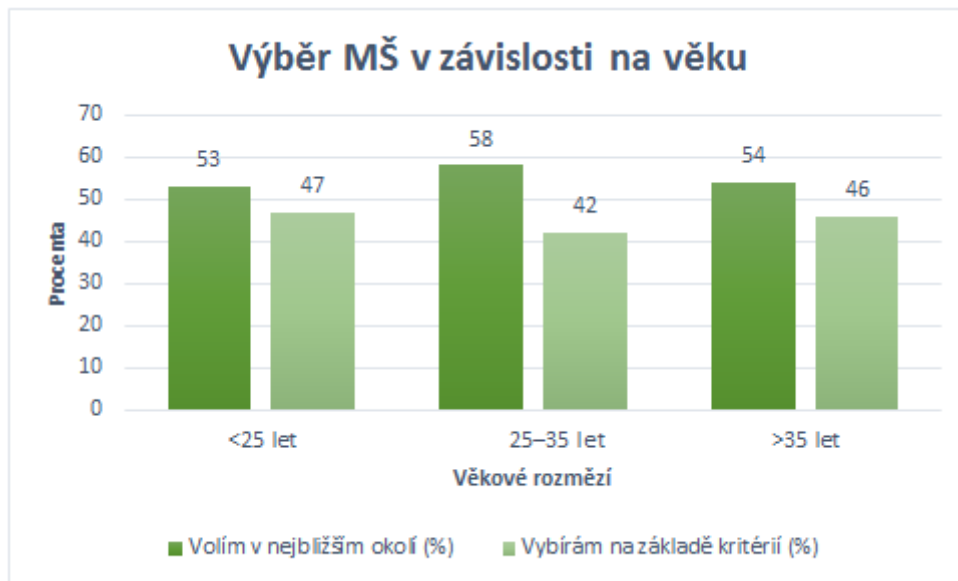
4.2 Analýza výběru mateřské školy

Graf 3 Výběr mateřské školy

(zdroj: vlastní)

Otázka číslo 4 je zaměřena na rozdělení respondentů na základě výběru mateřské školy. Z grafu 3 vyplývá, že nadpoloviční většina respondentů (56 %) preferuje výběr mateřské školy, která se nachází v jejich nejbližším okolí. Menší část (44 %), ale stále velmi početná část respondentů uvádí, že mateřskou školu vybírá na základě kritérií. Rozdíl mezi oběma skupinami není příliš velký.

Graf 4 Výběr MŠ v závislosti na věku

(zdroj: vlastní)

V grafu 4 jsou vidět preference při výběru mateřské školy v závislosti na věku, které se liší jen mírně. U střední věkové skupiny si lze všimnout nejvýraznější preference pro mateřské školy v blízkosti bydliště. Naopak u nejmladší věkové kategorie lze pozorovat vyrovnanější preference mezi volbou v blízkosti bydliště anebo na základě kritérií. Celkově ale rozdíly nejsou příliš velké a lze vidět, že ve všech třech věkových skupinách převládá volba mateřské školy v blízkosti bydliště.

Graf 5 Vzdálenost mateřské školy

(zdroj: vlastní)

Co se týče vzdálenosti, ty jsou uvedeny v grafu 5, kde jsou odpovědi respondentů na otázku č. 3, do jaké vzdálenosti vozí nebo jsou ochotni vozit své dítě do mateřské školy. Z grafu je jednoznačně patrné, že naprostá většina respondentů (83%) vozí nebo je ochotna vozit své dítě do mateřské školy vzdálené do 10 km. Menší část (16%) respondentů je ochotno vozit své dítě do vzdálenější mateřské školy, ale nejdále do 25 km a pouze 1% respondentů uvedlo, že by bylo ochotné překonat vzdálenost 25 km. Z grafu lze také jednoznačně vidět, že s rostoucí vzdáleností klesá ochota rodičů. To naznačuje také tomu, že blízkost mateřské školy je pro většinu rodičů velmi důležitý faktor.

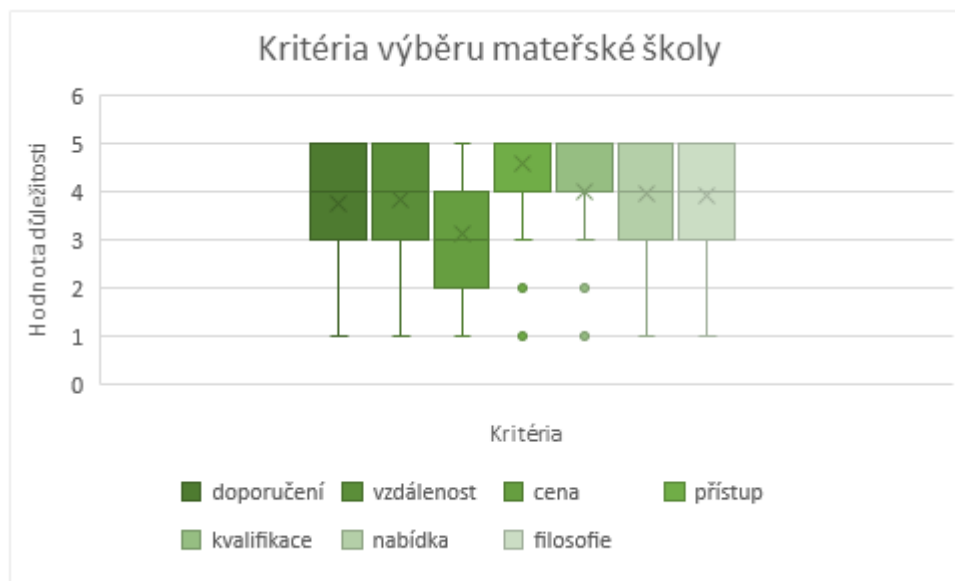
Na otázku číslo 5, zda pro respondenty bylo náročné vybrat mateřskou školu vzešlo následující. Z celkového počtu 104 respondentů 62% uvedlo, že pro ně nebylo obtížné vybrat správnou mateřskou školu a pro 38% to obtížné bylo. Rozdíl mezi jednotlivými skupinami naznačuje, že názory na náročnost výběru mateřské školy se mezi rodiči různí.

Tabulka 1 Kritéria výběru mateřské školy

	1	2	3	4	5	Průměr	Směrodatná odchylka
Doporučení	7	9	27	22	39	3,74	1,23
Vzdálenost	6	7	26	25	40	3,83	1,18
Cena	13	15	38	24	14	3,11	1,18
Přístup pedagogů	3	1	7	16	77	4,57	0,89
Kvalifikace učitelů	1	12	25	28	38	4,00	1,01
Vzdělávací nabídka	3	6	24	30	41	3,96	1,06
Filosofie MŠ	4	6	25	29	40	3,91	1,09

(zdroj: vlastní)

Tabulka 1 shrnuje hodnocení vybraných kritérií, která respondenti považují za důležitá při výběru mateřské školy, obsažena v otázce číslo 6. Respondenti hodnotili důležitost jednotlivých kritérií na škále od 1 do 5, kde 1 znamená nejméně důležité a 5 znamená nejvíce důležité. Tabulka obsahuje kritéria, která byla respondentům předložena, hodnoty 1-5 a počet respondentů, kteří přiřadili příslušnou známku danému kritériu, průměrná známka daného kritéria a směrodatná odchylka, která představuje míru rozptýlenosti odpovědí kolem průměru.

Graf 6 Kritéria výběru mateřské školy

(zdroj: vlastní)

Pro lepší přehlednost je vytvořen kvartilový graf 6, ze kterého jasně vyplývá, co považují rodiče za nejdůležitější kritérium při výběru mateřské školy. U těchto grafů se znázorňuje charakteristika polohy dat a míra variability, kdy křížky v grafu značí průměrnou hodnotu a dále graf ukazuje horní a dolní kvartil odpovídající právě míře variability (Chráska, 2016).

Doporučení: získalo poměrně vysoký průměr 3,74. Rozložení odpovědí je převážně mezi hodnotami 3 a 5. Směrodatná odchylka je největší ze všech kritérií a značí to mírnou variabilitu v odpovědích jednotlivých respondentů.

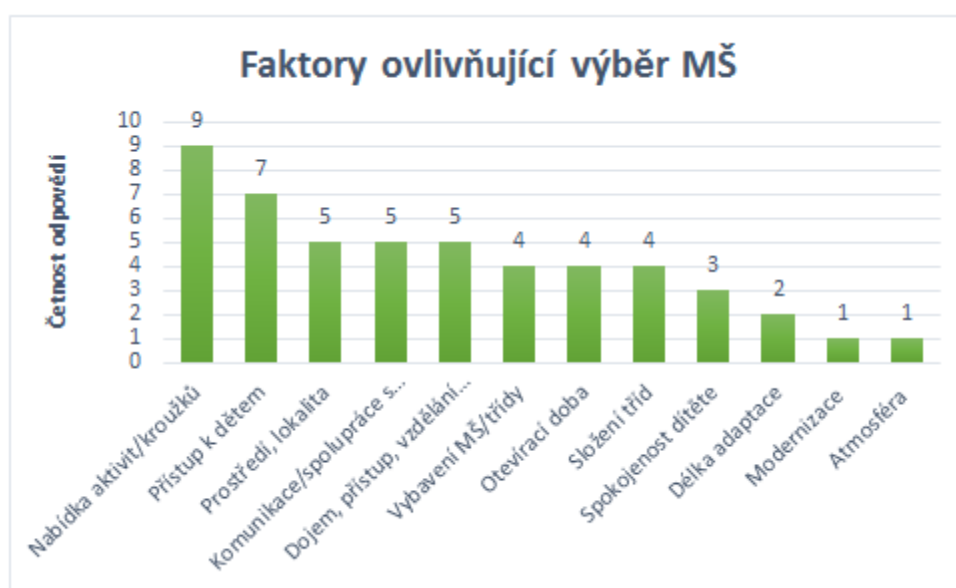
Vzdálenost: Dosáhla vysokého průměru 3,83. Směrodatná odchylka 1,18 ukazuje mírné rozptýlení mezi odpověďmi respondentů. Na základě těchto výsledků se potvrzuje také jedna z předchozích otázek, kde také vyplynulo, že je pro respondenty vzdálenost jedním z důležitých kritérií.

Cena: Průměrná hodnota u ceny je 3,11. Tato hodnota je nejmenší ze všech a respondenti nejčastěji odpovídali hodnotou 3. Míra variability je 1,18 což naznačuje mírné rozptýlení jednotlivých odpovědí.

Přístup pedagogů: Toto kritérium získalo největší průměr 4,57 s jasnou převahou odpovědí 4 a 5. Směrodatná odchylka, která je u tohoto kritéria nejmenší značí, že se respondenti poměrně vysoce shodují a považují toto kritérium za vysoce důležité.

Kvalifikace učitelů: S průměrnou hodnotou 4,0 se i toto kritérium řadí mezi velmi důležité. Směrodatná odchylka, která je 1,01 opět značí poměrně vysokou shodu v odpovědích respondentů.

Vzdělávací nabídka a Filosofie MŠ: Obě tato kritéria mají vysoký průměr (3,96 a 3,91) a velmi podobnou směrodatnou odchylku (1,06 a 1,09), která opět poukazuje na poměrnou shodu v odpovědích. Obě tyto kritéria mají nejčastější hodnoty mezi 3 až 5, přičemž největší počet odpovědí je u hodnoty 5, tudíž tito respondenti považují toto kritérium za nejvíce důležité.

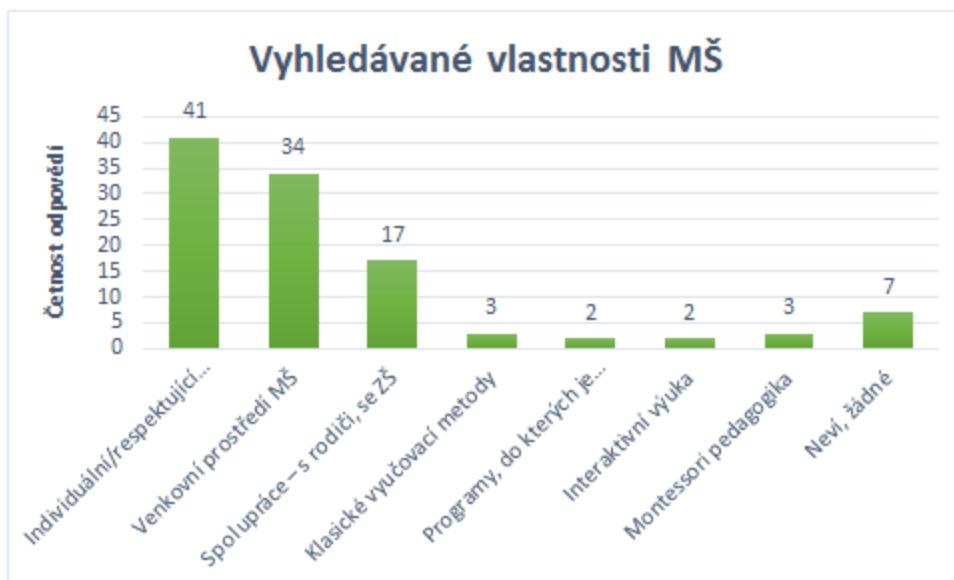

Graf 7 Faktory ovlivňující výběr MŠ

(zdroj: vlastní)

Další z otázek, otázka 7 byla otevřená, pro respondenty nepovinná a zaměřovala se na další, pro ně důležitá kritéria, která hrály roli při jejich volbě mateřské školy. Četnost odpovědí je interpretována pro lepší přehlednost do grafu 7. Největší počet odpovědí byla nabídka aktivit, akce či projekty, do kterých se daná mateřská škola zapojuje (celkem 9 odpovědí). Další nejpočetnější odpověď (7 odpovědí) byla přístup k dětem. Mezi často uváděné kritérium spadá také komunikace a spolupráce s rodiči (5 odpovědí), prostředí nebo lokalita (5 odpovědí), vybavení mateřské školy (4 odpovědi), složení tříd (4 odpovědi) – zda se jedná o homogenní či heterogenní třídy, počet dětí a počet pracovníků, dojem, přístup a vzdělání učitele (5 odpovědí), otevírací doba (4 odpovědi) a spokojenost dítěte (3 odpovědi).

Mezi méně uváděné, ale neméně důležité faktory respondenti řadili také proces adaptace (2 odpovědi) nebo atmosféru v mateřské škole, modernizaci mateřské školy, stravování a také to, jaké děti do mateřské školy docházejí.

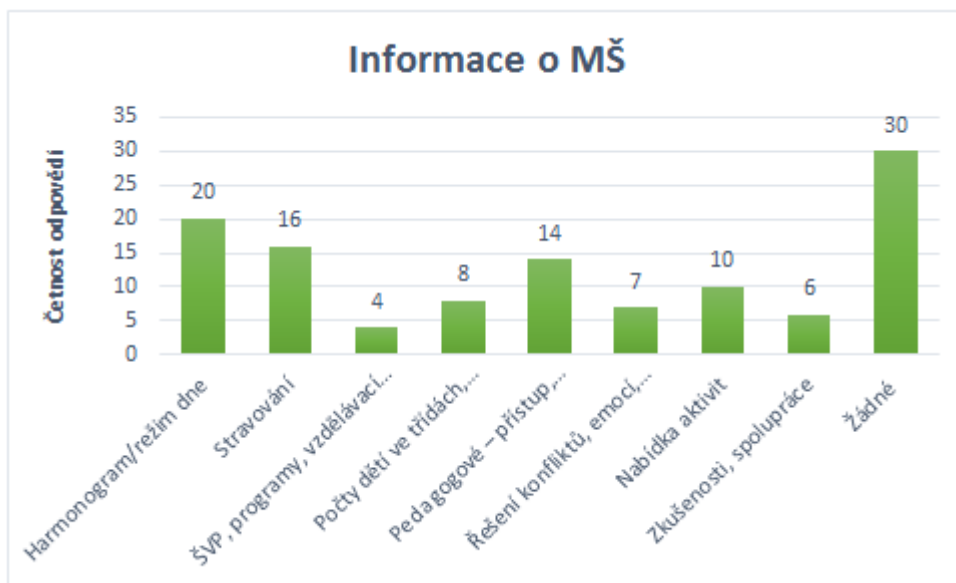
Graf 8 Vyhledávané vlastnosti MŠ

(zdroj: vlastní)

Mezi otevřené otázky byla také zařazena otázka 10, jaké konkrétní atributy mateřské školy rodiče hledali. Dle grafu 8 jednoznačně převažuje odpověď, kdy respondenti vyhledávají individuální přístup (41 odpovědí), venkovní prostředí a umístění mateřské školy (34 odpovědí). 17 respondentů vyhledává mateřskou školu, podporující dobrou spolupráci jak s rodiči, tak se základní školou. V neposlední řadě rodiče také vyhledávají interaktivní výuku či mateřské školy, které se zapojují do různých programů nebo nabízejí alternativní typy vzdělávání. Jelikož otázka byla otevřená, mohli respondenti uvést i více odpovědí, případně někteří neodpověděli vůbec.

Jak uvádí Kořátková (2014), tak je důležité, aby se dítě podívalo do mateřské školy, kterou rodiče vybrali a dítě bude navštěvovat ještě předtím, než bude zapsáno. Další otázka (otázka 8) proto zjišťovala, zda je pro rodiče důležité, aby měli tu možnost navštívit vybranou mateřskou školu ještě předtím, než do ní dítě zapíší. 93 % respondentů uvedlo, že je pro ně důležitá možnost navštívit mateřskou školu.

Jak vyplývá z RVP PV, ŠVP je veřejný dokument, se kterým mají rodiče možnost se seznámit. V tomto dokumentu se nachází veškeré informace o mateřské škole (MŠMT, 2021). Jelikož je informovanost o mateřské škole při jejím výběru velmi významná, otázka 12 z dotazníku směřovala na to, zda se rodiče seznámili se školním vzdělávacím programem vybrané mateřské školy. Ze 104 respondentů uvedlo 69 %, že se seznámilo s tímto dokumentem a 31 % ne.

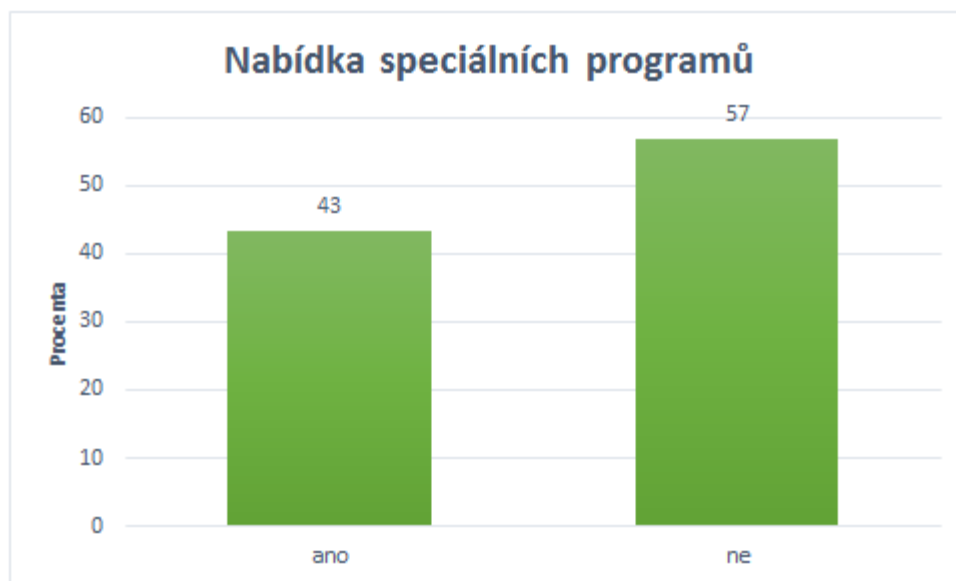

Graf 9 Informace o MŠ

(zdroj: vlastní)

Informace, které by se rodiče chtěli dozvědět o vybrané mateřské zjišťovala otázka číslo 10. Výsledky jsou zobrazeny v grafu 9, pro lepší přehlednost převažujících odpovědí. Mezi informace, které jsou uvedeny v grafu 9 a převládají, patří informace o harmonogramu nebo denním režimu (celkem 20 odpovědí). Další oblastí, ze které by se rodiče rádi dozvěděli více je stravování (16x) a individuální řešení potravinových intolerancí nebo alergií na konkrétní potraviny. Rodiče se zajímají také o spánek v mateřské škole, zda jsou děti nucené ležet, či zda jim je nabídnuta jiná alternativa. V neposlední řadě je oblastí, která rodiče velmi zajímá a rádi by se dozvěděli více je ohledně pedagogů. Kolik je dětí na pedagoga (14 odpovědí), jaké se používají postupy, přístupy pedagogů k dětem, samotné informace o učitelkách (vzdělání, zkušenosti, praxe) a jak se v dané mateřské škole řeší konflikty. Dále jsou pro rodiče také důležité informace o fungování mateřské školy, školním vzdělávací programu (4 odpovědi) či složení a počtu dětí ve třídách (8 odpovědi). Rodiče by se také rádi více dozvěděli více informací v oblasti zvládání dětských emocí nebo jak je zajištěna bezpečnost

(7 odpovědí). Z celkového počtu respondentů jich 10 uvedlo, že by se rádi dozvěděli informace o nabízených aktivitách, kroužcích a podobných možnostech mateřské školy. V neposlední řadě se 6 odpovědí shodovalo v tom, že by respondenti rádi získali informace o tom, jak probíhá a zda funguje spolupráce s rodiči a celkové předchozí zkušenosti rodičů. V rámci této otázky se vyskytlo 30 odpovědí, kdy respondenti uvedli, že vše vědí a že nic víc vědět nepotřebují.

Graf 10 Nabídka speciálních programů

(zdroj: vlastní)

Jedna z otázek (otázka číslo 11) dotazníku se zaměřovala na nabídku speciálních programů mateřskými školami. Z grafu 10 vyplývá, že 57 % z dotazovaných nepovažuje za důležité, aby vybraná mateřská škola nabízela speciální programy. Nicméně nemalá část respondentů (43 %) uvedla, že pro ně nabídka speciálních programů důležitá je. Rozdíl mezi oběma skupinami poukazuje na to, že i když většina respondentů nepovažuje speciální programy za důležité, ale pro nemalou skupinu je i toto jeden z důležitých faktorů při výběru mateřské školy.

Popularitu získává také alternativní vzdělávání, kdy respondenti odpovídali na otázku 13, zda je nabídka alternativních mateřských škol v jejich okolí dostatečná. Z výsledků vyplývá, že v 55 % je nabídka alternativních mateřských škol v okolí nedostatečná a v 45 % je dostatečná.

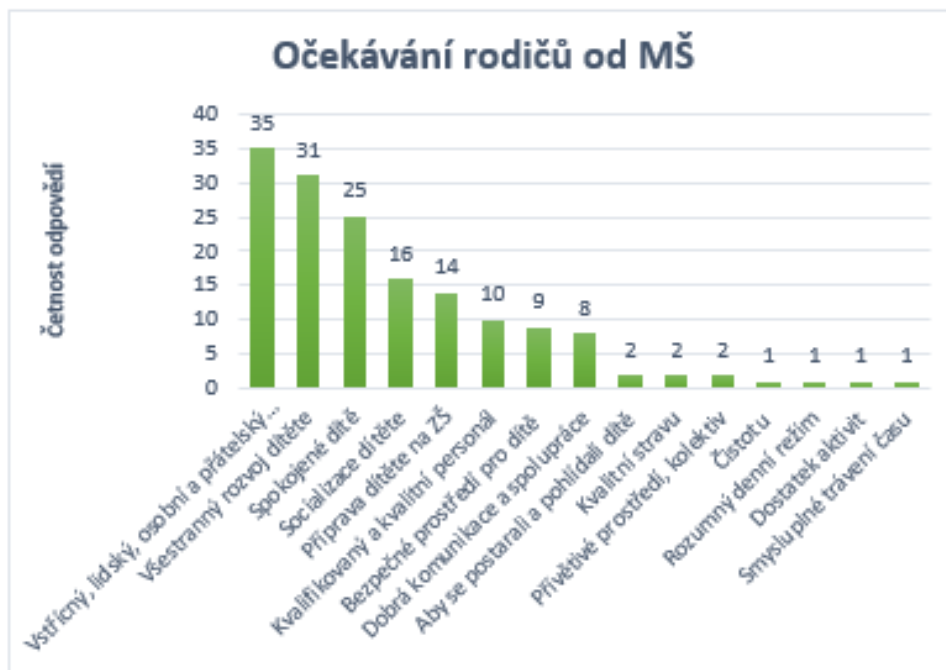
Graf 11 Alternativní mateřské školy

(zdroj: vlastní)

Na tuto otázku navazovala otázka 14, zda by dotazovaní přivítali ve svém okolí nějaký konkrétní typ mateřské školy. 78 respondentů uvedlo, že ne a 22 % uvedlo že ano. Jaké konkrétní mateřské školy by respondenti, kteří odpověděli kladně na otázku 13, uvítali, jsou uvedeny v grafu 11, kde jednoznačně převažoval zájem o Montessori mateřské školy, které uvedlo 13 respondentů a lesní mateřské školy (6 respondentů). Další typy mateřských škol, které by rodiče přivítali ve svém okolí jsou zdravé školy, waldorfské, začít spolu, sportovní nebo anglické.

4.3 Analýza rodičovských očekávání

Poslední část dotazníku se zaměřuje na očekávání, která mají rodiče od mateřské školy.

Graf 12 Očekávání rodičů od MŠ

(zdroj: vlastní)

Otázka číslo 15 byla rovněž otevřená. Stěžejním cílem bylo zjistit, co konkrétně rodiče od mateřské školy očekávají. Výsledky respondentů jsou vyobrazeny v grafu 12, na jehož základě lze určit, že nejčastější očekávání rodičů je ohledně přístupu k dítěti. Očekávají vstřícný, lidský, osobní, přátelský a individuální přístup (35 odpovědí). V těsném závěsu s 31 odpověďmi rodiče očekávají rozvoj dítěte ať už v samostatnosti nebo celkový. 25 respondentů uvedlo, že očekávají, že jejich dítě bude spokojené, bude se do mateřské školy těšit a chodit tam s radostí. O něco méně respondentů uvedlo, že očekávají socializaci dítěte (16 odpovědí) nebo přípravu na základní školu (14 odpovědí). V oblasti mateřské školy očekávají rodiče kvalifikovaný a kvalitní personál, který bude mít vztah k dětem, bude jim zpříjemňovat pobyt v mateřské škole a bude dětem nápomocen (10 odpovědí), vytvoření bezpečného prostředí pro dítě (9 odpovědí) a rodiče očekávají také dobrou a funkční komunikaci (8 odpovědí). Mezi méně četná očekávání respondenti zařadili hlídání dítěte (2x), kvalitní a pestrá strava (2x) a přívětivé prostředí (2x). Po jednom respondentovi jsou očekávání čistoty, rozumného denního režimu, dostatek aktivit a smysluplného trávení času.

Celkový součet všech četností přesahuje rozsah výzkumného souboru z důvodu, že někteří respondenti odpověděli více možností.

Následující otázka 16, která byla rovněž otevřená, konkretizující otázku 15 tím, že zjišťuje, co rodiče chtějí a očekávají, že se jejich dítě v mateřské škole naučí anebo získá. Výsledky jsou uvedeny v grafu 13.

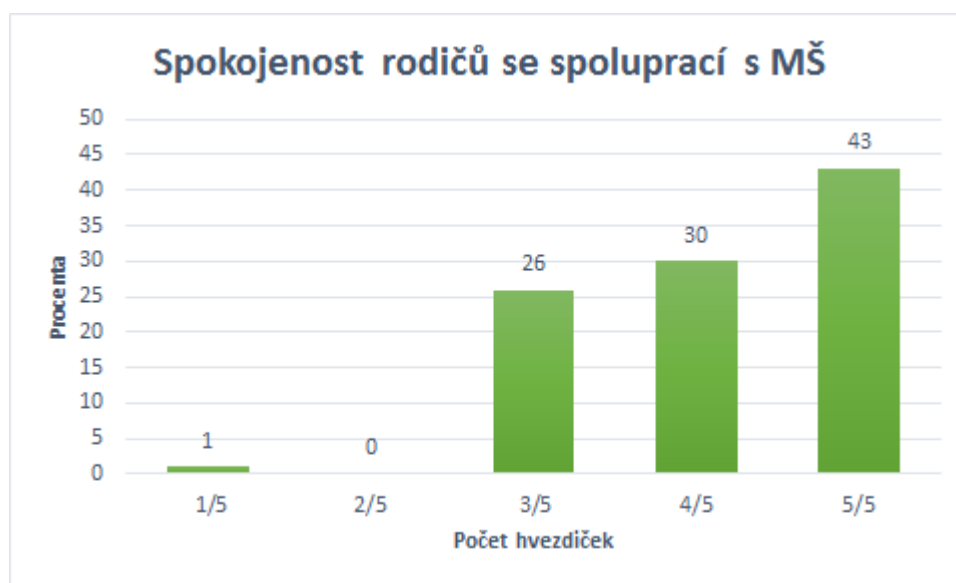
Graf 13 Konkrétní očekávání na dítě

(zdroj: vlastní)

Z grafu 13 je patrné, že nejvýraznějším očekáváním, která rodiče mají od svých dětí při docházce do mateřské školy je socializace (27 odpovědí), což poukazuje na to, že pro rodiče je důležité, aby se jejich dítě dobře začlenilo do společnosti a navazovalo kontakty. Dalším důležitým očekáváním je samostatnost dítěte, kdy by rodiče byli rádi, aby se jejich dítě v mateřské škole naučilo právě samostatnosti (21 odpovědí). Třetí nejčastější odpovědí je očekávání, že se jejich dítě dostatečně připraví na vstup na základní školu (16 odpovědí). 13 odpovědí respondentů zahrnuje sociální dovednosti, kamarády (navazování přátelství) a zlepšení komunikaci (rozvoj slovní zásoby, logopedická prevence, celkové zlepšení komunikace, schopnost popsat emoce, přání). Kooperace (10 odpovědí) poukazuje na to, že pro rodiče je také důležité, aby jejich dítě umělo spolupracovat s ostatními. Ostatní očekávání mají výrazně nižší četnost, ale stále představují důležitá očekávání ze strany respondentů. Mezi tato očekávání patří základy cizího jazyka, různé dovednosti, sebeobsluha

nebo všeobecný přehled. Očekávání s nejnižší četností poukazují na individuální a specifická očekávání a zahrnují například sebevědomí, chápání pravidel, zodpovědnost, trpělivost, důvěru či vztah k učení. Celkový součet všech četností opět přesahuje rozsah výzkumného souboru z důvodu, že někteří respondenti odpověděli více možností.

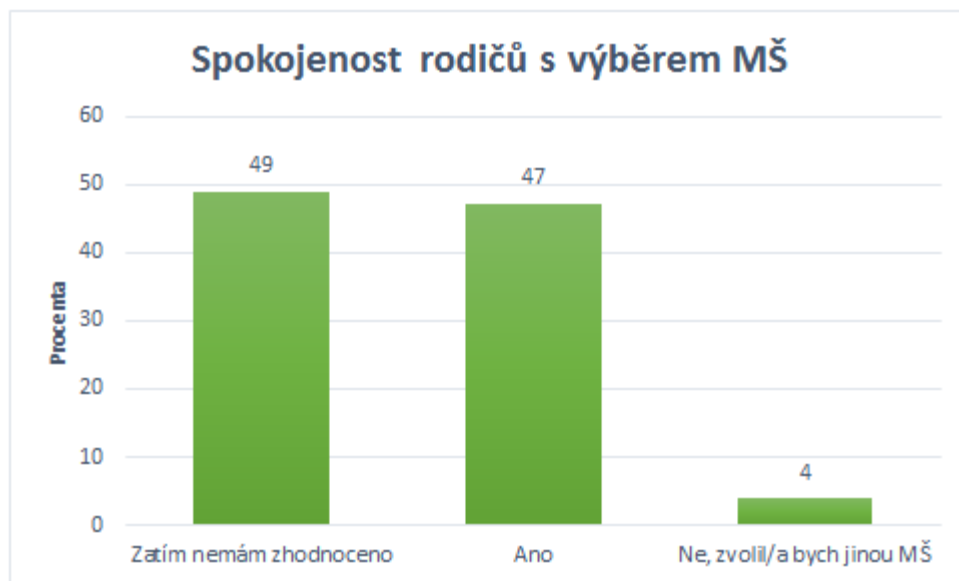
Otázka číslo 17 se zaměřovala na hodnocení spolupráce s mateřskou školou, kdy rodičům byla předložena stupnice hvězdiček 1-5, přičemž 1 značí velmi špatnou spolupráci a 5 značí velmi dobrou. Výsledky jsou interpretovány do grafu 14.

Graf 14 Spokojenost rodičů se spoluprací s MŠ

(zdroj: vlastní)

Z grafu 14 vyplývá, že u respondentů převládá spokojenost až velmi velká spokojenost se spoluprací s mateřskou školou. Nejvyšší procento rodičů (43 %) udělilo nejvyšší možné hodnocení 5/5 hvězdiček. Významná část respondentů je také spokojena (30 %) a spolupráci hodnotili počtem 4/5 hvězdiček. Střední úroveň spokojenosti vyjádřilo 26 % respondentů a uvedlo 3/5 hvězdiček. Pouze 1 % rodičů vyjádřilo nespokojenost se spoluprací hodnocením 1/5 hvězdiček. Hodnocení 2/5 hvězdiček neuvedl žádný z respondentů.

Graf 15 Spokojenost rodičů s výběrem MŠ

(zdroj: vlastní)

Poslední otázka dotazníku, otázka číslo 18, zjišťovala, zda jsou rodiče spokojeni s výběrem mateřské školy. Dle výsledků, vyplývajících z grafu 15, většina rodičů (49 %) zatím nehodnotila spokojenost s výběrem, jelikož jsou momentálně ve fázi výběru mateřské školy pro své dítě. Ze zbytku rodičů, tedy jejichž dítě již mateřskou školu navštěvuje, je velká většina (47 %) spokojena s výběrem a oproti tomu pouze 4 % rodičů nejsou s výběrem spokojeni a při další volbě by vybrali jinou mateřskou školu.

5 SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ

Tato kapitola se zaměřuje na shrnutí výsledků výzkumu analyzovaného v předchozí kapitole, odpovědi na výzkumné otázky a tyto výsledky jsou ještě dále součástí diskuze.

- Prvním hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, jakou míru důležitosti přisuzují rodiče vybraným kritériím.

Celkově lze konstatovat, že při výběru mateřské školy jsou pro rodiče nejdůležitější kritéria vztahující se k pedagogům. Konkrétně jejich přístup a jejich kvalifikace. Praktická kritéria, mezi která jsou řazené doporučení a vzdálenost hrají také významnou roli. Mezi méně důležitá kritéria respondenti řadí filosofii mateřské školy a cenu. Nízká směrodatná odchylka u nejdůležitějšího kritéria (přístup pedagogů) naznačují poměrně nízkou variabilitu a tím vysokou shodu mezi rodiči a výši důležitosti kritéria. Naopak vyšší směrodatná odchylka u méně důležitých kritérií poukazuje na větší rozdíly v preferencích jednotlivých respondentů.

- Druhým hlavním výzkumným cílem bylo rovněž zjistit, co konkrétně rodiče od mateřské školy očekávají.

Z výzkumného šetření vyplývá, že pro rodiče je nejdůležitější především kvalita vztahu mezi pedagogy a dětmi a podpora celkového rozvoje a spokojenosti dítěte. Významná jsou také očekávání týkající se kvalifikovanosti personálu, tvorby bezpečného prostředí a dobré spolupráce mezi mateřskou školou a rodiči. Méně často jsou zmiňovány očekávání týkající se hlídací funkce mateřské školy či specifických provozních vlastností.

- Dílčím cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké další konkrétní vlastnosti mateřské školy rodiče hledají.

Pro rodiče je kromě individuálního a respektujícího přístupu také důležité kvalitní venkovní prostředí. Spolupráce s rodiči je také významným faktorem. Oproti tomu pedagogické směry nebo programy, které mateřská škola nabízí sice jsou zmiňovány mezi těmito faktory, ale nikterak významně.

- Druhým a posledním dílčím cílem tohoto výzkumného šetření bylo zjistit, co konkrétně rodiče chtějí, aby se jejich dítě v mateřské škole naučilo nebo získalo.

V souvislosti s docházkou do mateřské školy nejvíce rodiče očekávají, že dítě bude socializované, samostatné a dobře připravené na vstup do základní školy. Dále rodiče

očekávají, že se dítěti zlepší komunikační dovednosti a schopnost kooperace a že v mateřské škole získá kamarády. Další odpovědi jsou uvedeny v grafu 13, kdy i přes menší četnosti odpovědí stále představují očekávání rodičů ohledně toho, co má jejich dítě získat nebo se naučit v mateřské škole.

5.1 Diskuze

Ačkoliv větší část respondentů výzkumného šetření preferuje výběr mateřské školy v nejbližším okolí, 44 % vybírá na základě kritérií. Kořátková (2014) ve své publikaci řadí mezi tato kritéria výběru mateřské školy vzdálenost nebo rozdělení tříd. Šmelová (2005) na základě výsledků průzkumu zmiňuje také ještě prostředí, kvalitu pedagogického sboru, nabídku aktivit a přístup k dětem a Průcha et al. (2016) zmiňuje také finanční dostupnost. Na základě výsledku a závěrů provedeného výzkumného šetření se výsledky shodují s průzkumem Šmelové (2005) a Kampichler et al. (2018), které uvádí, že pro rodiče, vybírající mateřskou školu nebo již s dítětem, které do mateřské školy dochází, jsou nejdůležitější aspekty spojené s přístupem k dítěti. Toto kritérium je od roku 2005 nezměněné a je vidět, že přístup k dětem byl při volbě mateřské školy stěžejní jak kdysi, tak také dnes. Blízkost bydliště k mateřské škole je také důležité kritérium, na základě kterého rodiče vybírají. S rostoucí vzdáleností klesá ochota rodičů dopravovat dítě do mateřské školy. I zde výsledky korespondují s výsledky Šmelové (2005), která přiřazuje tomuto kritériu významnou roli. Filosofie MŠ se ve výsledcích neřadila mezi to nejdůležitější kritérium, jak vyšlo ve výzkumném šetření Pokorné (2016), ale patřilo spíše mezi méně důležitá kritéria.

Co se týče očekávání, výsledky navazují na předchozí odstavec, kde bylo zmíněno, že je pro rodiče nejdůležitějším kritériem přístup pedagoga k dětem. Toto kritérium je zároveň to, co od mateřské školy očekávají – vstřícný, lidský, osobní a přátelský přístup. Dále rodiče od mateřské školy očekávají, že se jejich dítě bude všestranně rozvíjet, bude spokojené, socializované a připravené na základní školu. Tyto výsledky opět korespondují s výzkumem Šmelové (2005), která popisuje nejčastější odpovědi jako: příprava na ZŠ, celkový rozvoj, šťastné dítě nebo kolektiv vrstevníků. Na základě toho si lze všimnout, že se za uplynulou dobu rodičovská očekávání od mateřské školy výrazně nezměnila. Potvrzují to i výzkumné šetření Buriánkové (2017) a Fajtové (2021), které došly ke stejným či obdobným závěrům, co se týče rodičovských očekávání.

5.2 Limity výzkumu

Mezi limity výzkumu spadá nižší počet respondentů, čímž se snižuje statistická síla výzkumu. Spolu s tím souvisí i limit výzkumného souboru, jelikož na dotazník odpovídali pouze respondenti, kteří měli zájem a ochotu dotazník vyplnit.

Co se týče statistiky dotazníku, celková návštěvnost činila celkem 429 respondentů a úspěšně vyplněno bylo pouze 104 odpovědí, což představuje 24 % úspěšnost vyplnění. Důvodem může být menší ochota respondentů odpovídat na otevřené otázky.

6 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Výběr mateřské školy není jednoduchou záležitostí, a proto je důležité, aby obě strany věděly, co od druhé strany očekávat. Kritéria jsou něco, co si rodiče individuálně nastavují. K tomu je důležitá jejich dostatečná informovanost. Výsledky výzkumného šetření, které bylo součástí této bakalářské práce může napomoci při výběru mateřské školy. Je důležité, aby rodiče měli správné informace a aby informace týkající se jejich očekávání sdělili ve vybrané mateřské škole.

Výsledky kritérií, která rodiče považují za nejdůležitější mohou posloužit mateřským školám, aby měly přehled, na jakém základě v dnešní době rodiče vybírají mateřskou školu a na která kritéria se zaměřují.

Co se týče očekávání, každý rodič má nějaká přání ohledně mateřské školy. Očekávání, která jsou zde zmíněna mohou napomoci mateřským školám, aby rovněž zjistily, co rodiče očekávají v dnešní době od předškolního vzdělávání. Někdy se může vyskytnout neshoda v některých očekáváních, a proto je také na pedagogovi, aby volbou vhodné komunikace takové situace vydiskutoval s rodiči a upřesnil jim záměry a cíle na předškolní vzdělávání.

Spolupráce školy a rodiny je stále nedílnou součástí pedagogického světa a tento vztah by se měl budovat již od samého začátku. Proto by také mohlo být dobrým způsobem, jak tento vztah podpořit, vytvořit krátký dotazník, co rodiče v konkrétní mateřské škole očekávají a hned na začátku prohloubit komunikaci mezi oběma stranami.

ZÁVĚR

Tématem teoreticko-empirické bakalářské práce jsou „Kritéria výběru a očekávání od MŠ ze strany rodičů“ a proto hlavním cílem, kladený na tuto práci bylo zjistit, na základě, jakých kritérií si rodiče vybírají předškolní vzdělávací instituce a jaká očekávání od nich mají. Prostřednictvím teoretické části, kde se vymezuje mimo jiné funkce rodiny a mateřské školy v předškolním vzdělávání a analýzy dat získaných prostřednictvím dotazníkového šetření mezi rodiči, se podařilo identifikovat kritéria, která rodiče považují za nejdůležitější při výběru mateřské školy a formují jejich očekávání.

Kritéria, vyplývající z výzkumného šetření jako nejdůležitější, úzce souvisí s pedagogy, a to konkrétně jejich přístup k dětem a odborná kvalifikace. Menší míru důležitosti, ale přes to stále vysokou, získala kritéria praktická, mezi které lze zařadit doporučení či vzdálenost.

Výsledky provedeného výzkumného šetření dále potvrdily, že pro rodiče jsou nejdůležitější očekávání spojována opět s pedagogy v mateřské škole, a to především jejich přístup k dětem, prostřednictvím kterého bude dítě spokojené a bude se celostně rozvíjet, a odborná kvalifikace. Výsledky poukazují na význam lidského faktoru a profesionality pedagogického sboru v mateřské škole, což rodiče také od mateřské školy očekávají. Dále se ukázalo, že pro rodiče je důležité vytvoření bezpečného prostředí pro jejich dítě, které se tam bude všestranně rozvíjet či spolupráce mezi mateřskou školou a rodinou.

Z výsledků vyplývá, že kritérium, na základě kterého si rodiče mateřskou školu vybírají je zároveň to, co od mateřské školy očekávají.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Buriánková, M. (2017). *Očekávání rodičů od edukace v mateřské škole* [Bakalářská práce, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně]. Digitální knihovna UTB. <http://hdl.handle.net/10563/39578>
- Čapek, R. (2010). *Třídní klima a školní klima*. Grada.
- Čapek, R. (2013). *Učitel a rodič*. Grada.
- Česká školní inspekce. (2024). *Kvalita vzdělávání v České republice. Výroční zpráva 2023/2024*. ČŠI. <https://www.csicr.cz>
- Fajtová, A. (2021). *Očekávání rodičů od předškolního zařízení* [Bakalářská práce, Masarykova univerzita v Brně]. IS MUNI. https://is.muni.cz/th/pzzlk/BP_Fajtova_Anna_Ocekavani_rodicu_od_predskolniho_zarizeni.pdf
- Grecmanová, H. (2008). *Klima školy*. Hanex.
- Helus, Z. (2015). *Sociální psychologie pro pedagogy* (2., přepracované a doplněné vydání). Grada.
- Huizinga, J. (2000). *Homo ludens: O původu kultury ve hře*. Dauphin.
- Chráška, M. (2016). *Metody pedagogického výzkumu*. Grada.
- Jeřábková, B. (1993). *Mateřská škola jako životní prostor*. Masarykova univerzita.
- Kampichler, M., Dvoráková, J., & Jarkovská, L. (2018). Choosing the Right Kindergarten: Parents' Reasoning about Their ECEC Choices in the Context of the Diversification of ECEC Programs. *Journal of Pedagogy*, 9(2), 9–32. <https://doi.org/10.2478/jped-2018-0009>
- Koťátková, S. (2005). *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Grada.
- Koťátková, S. (2008). *Dítě a mateřská škola*. Grada.
- Koťátková, S. (2014). *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet* (2., rozš. a aktualiz. vyd). Grada.
- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie* (2., aktualiz. vyd). Grada.
- Matějček, Z. (2004). *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Grada.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2021). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. MŠMT. <https://www.msmt.cz>

- Muknšnáblová, M. (2024). *Vývojová psychologie*. Powerprint.
- Lindner, U. (2013). *Pozor, rodiče ve školce! Typické konflikty s rodiči a jak s nimi zacházet*. Portál.
- Oprailová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Grada.
- Pokorná, L. (2016). *Preference rodičů při výběru mateřské školy* [Bakalářská práce, Univerzita Palackého v Olomouci]. Theses.cz. <https://theses.cz/id/rzcm11/17859097>
- Průcha, J. (2002). *Základy pedagogiky*. Katedra andragogiky a personálního řízení, Univerzita Karlova v Praze, Filosofická fakulta v nakl. MJF.
- Průcha, J. (2012). *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání* (3., aktualiz. vyd). Portál.
- Průcha, J., Burkovičová, R., Dopita, M., Paloncyová, J., & Syslová, Z. (2016). *Předškolní dítě a svět vzdělávání: přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Wolters Kluwer.
- Průcha, J., & Veteška, J. (2014). *Andragogický slovník* (2., aktualiz. a rozš. vyd). Grada.
- Průcha, J. (2015). *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru* (4., aktualiz. vyd.). Portál.
- Rabušicová, M., Šed'ová, K., Trnková, K., & Čiháček V. (2004). *Škola a (versus) rodina*. Masarykova univerzita.
- Syslová, Z. (2013). *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Grada.
- Šmelová, E. (2005). Předškolní vzdělávání očima rodičovské veřejnosti. *Pedagogická orientace*, 1, 52–57. <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1391/1028>
- Vágnerová, M., & Lisá, L. (2021). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání* (vyd. třetí, přeprac. a dopl). Karolinum.

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Věkové rozdělení respondentů	35
Graf 2 Dítě a mateřská škola – volba, docházka.....	36
Graf 3 Výběr mateřské školy	37
Graf 4 Výběr MŠ v závislosti na věku.....	38
Graf 5 Vzdálenost mateřské školy	39
Graf 6 Kritéria výběru mateřské školy	41
Graf 7 Faktory ovlivňující výběr MŠ	42
Graf 8 Vyhledávané vlastnosti MŠ	43
Graf 9 Informace o MŠ	44
Graf 10 Nabídka speciálních programů	45
Graf 11 Alternativní mateřské školy	46
Graf 12 Očekávání rodičů od MŠ	47
Graf 13 Konkrétní očekávání na dítě	48
Graf 14 Spokojenost rodičů se spoluprací s MŠ	49
Graf 15 Spokojenost rodičů s výběrem MŠ	50

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Kritéria výběru mateřské školy	40
--	----

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠ	Mateřská škola
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
ŠVP	Školní vzdělávací program
ZŠ	Základní škola

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Kritéria výběru a očekávání od MS ze strany rodičů

Vážení rodiče,

ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto krátkého dotazníku, který je součástí mé bakalářské práce na téma "Kritéria výběru a očekávání od mateřské školy ze strany rodičů".

Cílem tohoto dotazníku je zjistit, co je pro Vás při výběru mateřské školy nejdůležitější a jaká jsou Vaše očekávání od předškolního vzdělávání Vašich dětí.

Dotazník je anonymní a Vaše odpovědi budou zpracovány s naprostou diskrétností. Vyplnění Vám zabere přibližně 10 - 15 minut.

Děkuji Vám za Váš čas a spolupráci.

S pozdravem

Kateřina Průchová

1 Vaše věková kategorie

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

☐ < 25 let ☐ 25 - 35 let ☐ > 35 let

2 Navštěvuje Vaše dítě mateřskou školu?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

☐ Ano, navštěvuje ☐ Ne, teprve mateřskou školu vybíráme

3 Do jaké vzdálenosti vozíte nebo jste ochotni vozit dítě do mateřské školy?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

☐ do 10 km ☐ do 25 km ☐ dál než 25 km

4 Mateřskou školu, kterou dítě navštěvuje nebo mateřskou školu, kterou máte vybranou

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

☐ volím v nejbližším okolí ☐ vybírám na základě kritérií

5 Bylo pro Vás obtížné vybrat správnou mateřskou školu?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

☐ Ano ☐ Ne

6 Do jaké míry jsou pro Vás důležité faktory

Nápověda k otázce: 1 - málo důležité 5 - velmi důležité

	1	2	3	4	5
Doporučení	☐	☐	☐	☐	☐
Vzdálenost	☐	☐	☐	☐	☐
Cena	☐	☐	☐	☐	☐
Přístup pedagogů	☐	☐	☐	☐	☐
Kvalifikace učitelů	☐	☐	☐	☐	☐
Vzdělávací nabídka	☐	☐	☐	☐	☐
Filozofie MŠ	☐	☐	☐	☐	☐

7 Další pro Vás důležité faktory

Nápověda k otázce: Prosím napište

8 Byla pro Vás důležitá možnost navštívit mateřskou školu před zápisem?

Nápověda k otázce: Vyberte jednu odpověď

☐ Ano ☐ Ne

9 Jaké informace byste ještě chtěli získat o mateřských školách?

Nápověda k otázce: *Prosím vyplňte*

10 Jaké konkrétní vlastnosti mateřské školy jste hledali?

Nápověda k otázce: *Např. individuální přístup, interaktivní výuka, spolupráce s rodiči, venkovní prostředí atd. Prosím vyplňte*

11 Bylo pro Vás důležité, aby mateřská škola nabízela speciální programy?

Nápověda k otázce: *Např. jazykové, umělecké, sportovní atd.*

☐ Ano ☐ Ne

12 Seznámili jste se s vzdělávacím programem navštěvované či zatím vybrané mateřské školy?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

☐ Ano ☐ Ne

13 Je nabídka alternativních mateřských škol ve Vašem okolí dostatečná?

Nápověda k otázce: *Např. Montessori, Waldorfská, Lesní atd.*

☐ Ano ☐ Ne

14 Je konkrétní typ mateřské školy, který byste ve svém okolí přivítali?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

☐ Ne

☐ Ano (prosím uveďte)

15 Jaká jsou Vaše očekávání od mateřské školy?

Nápověda k otázce: *Prosím vyplňte*

16 Co byste chtěli, aby se Vaše dítě v mateřské škole naučilo nebo získalo?

Nápověda k otázce: *Prosím vyplňte*

17 Jak hodnotíte spolupráci s mateřskou školou?

☆☆☆☆☆ / 5

18 Jste s Vaším výběrem mateřské školy spokojeni?

Nápověda k otázce: *Vyberte jednu odpověď*

☐ Ano ☐ Ne, zvolil/a bych jinou mateřskou školu ☐ Zatím nemáme zhodnoceno - mateřskou školu teprve vybíráme